

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Martina Lančová

Výživné mezi manžely a mezi rozvedenými manžely

Diplomová práce

Olomouc 2021

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma: „*Výživné mezi manžely a mezi rozvedenými manžely*“ vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.

V Brušperku dne .....

.....

Obsah

Seznam zkratk	5
Úvod	6
1. K vyživovací povinnosti obecně	8
2. Historický vývoj výživného	11
3. Výživné mezi manžely	12
3.1 Charakteristika	12
3.1.1 Zásada stejné životní úrovně	13
3.1.2 Zásada potenciality příjmů	16
3.1.3 Soulad s dobrými mravy	17
3.2 Procesněprávní úprava	18
3.3 Vznik, trvání a zánik vyživovací povinnosti	21
4. Výživné mezi rozvedenými manžely	23
4.1 Charakteristika	23
4.1.1 Stav odkázanosti na výživu	25
4.1.2 Přiměřená obživa	26
4.1.3 Spravedlivé požadování	27
4.1.4 Možnosti a schopnosti povinného	28
4.1.5 Specifická kritéria	28
4.1.6 Dohoda manželů a odbytné	30
4.1.7 Sankční výživné	31
4.2 Procesněprávní aspekty	34
4.3 Vznik, trvání a zánik výživného	35
5. Srovnání vyživovací povinnosti v České republice a v zahraničí	36
5.1 Slovensko	36
5.1.1 Výživné obecně	36
5.1.2 Vyživovací povinnost mezi manžely	36
5.1.3 Vyživovací povinnost mezi rozvedenými manžely	37
5.2 Německo	38
5.2.1 Výživné obecně	38
5.2.2 Vyživovací povinnost mezi manžely	39
5.2.3 Vyživovací povinnost mezi rozvedenými manžely	39
Závěr	45
Seznam použitých zdrojů	46
Shrnutí	48

Summary	49
Klíčová slova	50

Seznam zkratek

OZ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

ZoR Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů

OSŘ Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

ZŘS Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních

BGB Zákon č. 2321/1896 ze dne 18. 8. 1986, Bürgerliches Gesetzbuch

SCC Zákon ze dne 1. 12. 1907, Swiss Civil Code

Úvod

Rodinné právo je specifickým odvětvím, neboť se dotýká života každého z nás a je nám ze všech právních odvětví dle mého nejbližší. Tradičním základem rodiny je pak manželský svazek. Ten bývá definován jako trvalý svazek muže a ženy vzniklý zákonným způsobem, jehož hlavním účelem je založení rodiny, řádná výchova dětí a vzájemná podpora a pomoc. V dnešní době bohužel označení jako „trvalý svazek“ není příliš odpovídající, neboť téměř polovina manželství končí rozvodem, a proto i význam samotného manželství slábne. Mnoho párů pak volí nesezdaný způsob soužití a již téměř každé druhé dítě se rodí právě párům nesezdaným.

Možná je to taky kvůli povinnostem, které manželský svazek přináší, a to nejen z hlediska, kdy má být respektována zásada solidarity a zásada vzájemné pomoci, ale rovněž i z hlediska ekonomického, kdy manželství zakotvuje společné jmění manželů a k tomu i další povinnosti, které nesezdaným párům stanoveny nejsou.

Jednou z významných povinností v rámci vztahů v rodině je i vyživovací povinnost, které se tato práce věnuje. Vyživovací povinnost je však příliš obsáhlým tématem, neboť český právní řád stanoví tuto povinnost mezi různými osobami, kdy jednotlivé druhy se od sebe v mnohém liší. Aby mohly být jednotlivé charakteristiky a předpoklady výživného popsány podrobně, zaměřuje se tato práce toliko na výživné mezi manžely a následně na výživné mezi rozvedenými manžely. Cílem práce je pak rozebrat oba tyto druhy, představit co nejbližše jednotlivé podmínky vzniku a zpracovat i judikaturu, která je pro tuto problematiku velmi důležitá, neboť mnoho institutů je vyloženo právě až v soudních rozhodnutích.

Tato práce se dělí do čtyřech hlavních částí, kdy první část je věnována obecně institutu výživného, jeho charakteristice, znakům a osobám, u kterých se uplatňuje. Druhá část pak stručně přiblíží historický vývoj institutu vyživovací povinnosti, a to až do současné podoby. Třetí část je již obsáhlejší a je zaměřena na výživné mezi manžely a jeho jednotlivé předpoklad a znaky, kdy k jejich lepšímu pochopení slouží citovaná judikatura. Není opomenuta ani procesní stránka, tedy stanovení výživného soudem v situaci, kdy jeden z manželů odmítá plnit dobrovolně.

Ve čtvrté části je pojednáno o výživném mezi rozvedenými manžely, kdy jsou opět vysvětleny jednotlivé podmínky a problémové okruhy této povinnosti. Ani zde nechybí přílehlavá judikatura, díky které je možné jednotlivé body více přiblížit.

Poslední část je pak věnována zahraniční úpravě výživného mezi manžely a mezi rozvedenými manžely, kdy pro srovnání jsem si vybrala Slovensko, Německo a Švýcarsko.

Slovensko proto, že je nám nejbližší, a to nejen právní úpravou, ale i vztahy s osobami pocházejícími z tohoto státu. Nesmíme opomínat, že až do konce roku 1992 jsme tvořili se Slovenskem jedno společenství, a proto i právní úprava byla totožná. Je pak zajímavé srovnat, jak se vyvíjela právní úprava na Slovensku od roku 1993 až do současnosti oproti vývoji naší právní úpravy.

Německo jsem pro srovnání vybrala z toho důvodu, že český právní řád se v mnohém odvíjí právě od toho německého a zejména při rekodifikaci občanského zákoníku byla německá právní úprava obsažená v tamním občanském zákoníku velmi významným inspiračním zdrojem pro náš nový občanský zákoník z roku 2012.

Švýcarsko pak bylo zvoleno proto, že tato země prošla zcela jiným historickým vývojem než zbytek Evropy, neboť byla během světových válek neutrální. Je proto zajímavé porovnat švýcarskou právní úpravu a zjistit, zda se odlišný vývoj této země podepsal i na právní úpravě rodinného práva.

Co se týče zdrojů této práce, je nutno říci, že většina autorů se věnuje vyživovací povinností rodičů vůči dětem, přičemž vyživovací povinnost manželů a rozvedených manželů je řešena spíše okrajově. Rovněž ani judikatura není v této oblasti natolik rozsáhlá jako u výživného rodičů vůči dětem. Tato práce proto vychází zejména z komentářů k občanskému zákoníku a rovněž z několika publikací věnovaným rodinnému právu a vyživovací povinnosti. Hlavním pramenem srovnání výživného se Slovenskem, Německem a Švýcarskem jsou pak jejich občanské zákoníky, kdy pro Německou a Švýcarskou část jsem vycházela z překladu jejich zákoníků do angličtiny.

1. K vyživovací povinnosti obecně

Výživné představuje zvláštní druh zaopatřovacího závazku, a to kupříkladu vedle závazku důchodového (§ 2701 OZ) nebo výměnku (§ 2707 OZ). V bližším vymezení se pak v případě výživného jedná o část závazkového práva rodinného, která je zákonem upravena vedle rodinného práva jako práva osobního stavu (práva statusového). Výživné je tedy zvláštní druh soukromoprávního závazku, který je založen zákonem.¹

Obsah závazku je tvořen relativními právy a povinnostmi stran. Vyživovací povinnosti dlužníka (povinného) odpovídá právo (pohledávka) na plnění v podobě výživného, která svědčí věřiteli (oprávněnému).²

Definici vyživovací povinnosti v občanském zákoníku, ani v předešlém zákoně o rodině nenalezneme. Můžeme ji však charakterizovat jako povinnost hradit životní náklady či zabezpečovat potřeby mezi subjekty rodinněprávních vztahů.³

Vyživovací povinnost nepředstavuje jen hrazení výživy, ale celkové zajištění životytí jiného člověka. Jde o zabezpečování všech odůvodněných potřeb oprávněného, vždy ve vazbě na schopnosti, možnosti a majetkové poměry povinného. Jedná se tedy nejen o uhrazení výživy v užším slova smyslu, ale i o uspokojování ostatních hmotných potřeb (ošacení, zdravotní pomůcky, školní potřeby, sport apod.) či potřeb nehmotných (vzdělání, kulturní a duševní rozvoj).⁴

Výživné nemá spotřební charakter, neboť je zásadně umožněno, aby výživné sloužilo i na tvorbu úspor. Tato koncepce je výrazem uplatnění zásady rodinné solidarity. U některých druhů vyživovacích povinností hovoří zákon o přiměřené výživě či o slušné výživě. Byť není v těchto ustanoveních zakotveno právo na úspory, z povahy věci vyplývá, že ani u těchto druhů výživného nemusí jít jen o to nejnnutnější, co se spotřebuje.⁵

Právní úprava vyživovací povinnosti a práva na výživné vychází ze zásady solidarity, resp. vzájemné pomoci a klade důraz na dobrovolnost, včasnost a ochranu slabší strany. Právní úprava je tradičně velmi obecná a nezná ani objektivizaci, ani institut minimálního či maximálního výživného. Lze tedy říct, že na soudní praxi jsou kladeny velmi vysoké nároky.

---

¹ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. In HRUŠÁKOVÁ, Milana. In WESTPHALOVÁ, Lenka (ed.) Komentář k Občanskému zákoníku- 2. díl. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 962 (§ 910 Občanského zákoníku).

² HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z. WESTPHALOVÁ, L. a kolektiv. Rodinné právo. 1. vydání. Praha: C. H. BECK, 2015, str. 225.

³ KOVÁŘOVÁ, D. Rodina a výživné. Vyživovací povinnost rodičů, dětí a dalších příbuzných. Praha: Leges, 2011, s. 26.

⁴ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z. WESTPHALOVÁ, L. a kolektiv. Rodinné právo. 1. vydání. Praha: C. H. BECK, 2015, str. 225.

⁵ Tamtéž, s. 227.

Na druhou stranu vysoká míra obecnosti dává soudům prostor pro zohlednění specifík každého jednotlivého případu. Jedná se o typické soudcovské právo s vysokou mírou diskrece.⁶

Přijetím nového občanského zákoníku se podstatně změnila systematika, neboť právní úprava vyživovací povinnosti není v části druhé občanského zákoníku soustředěna pouze do jedné hlavy, jak tomu bylo v zákoně o rodině, ale je rozptýlena do více míst.⁷

Občanský zákoník upravuje vyživovací povinnost mezi taxativně vymezenými osobami, kterými jsou především příbuzní v řadě přímé a dále také manželé, resp. bývalí manželé. Zákon rovněž upravuje právo na výživné a úhradu některých nákladů neprovdané matce, resp. těhotné ženě proti otci, resp. pravděpodobnému otci jejího dítěte, a to proto, že v důsledku těhotenství, porodu a péče o novorozence zpravidla poklesnou matce dítěte příjmy.⁸

Na rozdíl od některých zahraničních právních úprav není upravena vyživovací povinnost v linii vedlejší, tedy mezi sourozenci, mezi osobami sešvagřenými či mezi dětmi a novými partnery jejich rodičů.⁹ Vzájemnou vyživovací povinnost mezi registrovanými partnery a bývalými partnery pak upravuje zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství, přičemž tamní právní úprava je založena na obdobných principech jako vyživovací povinnost mezi manžely, resp. rozvedenými manžely.¹⁰

Pro všechny druhy výživného platí společná ustanovení, která mohou být shrnuta do šesti bodů, a to za prvé, že výživné nesmí být v rozporu s dobrými mravy, za druhé, že soud bere v úvahu odůvodněné potřeby oprávněného na jedné straně a schopnosti, možnosti a majetkové poměry povinného na straně druhé, dále za třetí, že výživné se platí v pravidelně se opakujících, obvykle měsíčních částkách. Za čtvrté, že započtení proti výživnému je možné jen dohodou, přičemž proti výživnému nezletilých dětí je započtení vyloučeno. Za páté, že právo na výživné se nepromlčuje, promlčují se jen jednotlivé splátky, přičemž promlčecí doba činí tři roky a konečně za šesté, že při změně poměrů může soud rozhodnutí o výživném na nezletilé děti změnit i bez návrhu.¹¹

Klíčovým předpokladem pro vznik a trvání vyživovací povinnosti je existence rodinněprávního poměru. Zákonem upravený statusový poměr je východiskem a základem pro

---

⁶ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. In HRUŠÁKOVÁ, Milana. In WESTPHALOVÁ, Lenka (ed.) Komentář k Občanskému zákoníku- 2. díl. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 963 (§ 910 Občanského zákoníku).

⁷ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z. WESTPHALOVÁ, L. a kolektiv. Rodinné právo. 1. vydání. Praha: C. H. BECK, 2015, str. 223.

⁸ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. In HRUŠÁKOVÁ, Milana. In WESTPHALOVÁ, Lenka (ed.) Komentář k Občanskému zákoníku- 2. díl. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 964 (§ 910 Občanského zákoníku).

⁹ Tamtéž.

¹⁰ Tamtéž, str. 965.

¹¹ KOVÁŘOVÁ, Daniela. Vyživovací povinnost po rekonstrukci. 1. vydání. Praha: Leges, 2014. s. 29.

vznik, trvání či zánik vyživovací povinnosti. Jak již bylo uvedeno výše, vyživovací povinnost vzniká v zákoně uvedeným osobám ex lege. Pokud o výši či době plnění rozhoduje soud, má rozsudek pouze deklaratorní charakter. To je pak důležité zejména pro trestný čin zanedbání povinné výživy dle ust. § 196 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.¹²

Negativním předpokladem pro posouzení soudního přiznání výživného je soulad s dobrými mravy, což vychází již z ustanovení § 2 odst. 3 OZ, které uvádí: „*Výklad a použití právního předpisu nesmí být v rozporu s dobrými mravy a nesmí vést ke krutosti nebo bezohlednosti urážející obyčejné lidské cítění.*“¹³

Občanský zákoník upravuje výslovně rovněž zákaz zneužití práva, a to v ustanovení § 8 OZ, které stanoví: „*Zjevné zneužití práva nepožívá právní ochrany.*“ Pod tuto generální klauzuli, která je zároveň jednou z obecně uznávaných zásad spravedlnosti práva můžeme podřadit i takové jednání, které představuje zjevné zneužití práva na výživné. Tak například zjevným zneužitím práva by byla situace, kdy manželka, která opustila svého manžela kvůli jinému muži, by po bývalém manželovi následně uplatnila právo na výživné¹⁴

Občanský zákoník pak výslovně stanoví v ustanovení § 613 OZ, že právo na výživné se nepromlčuje, nicméně, že práva na jednotlivá plnění promlčení podléhají. Délka promlčecí lhůty je pak obecně stanovena na tři roky. Bylo-li však výživné přiznáno rozhodnutím orgánu veřejné moci (soudem), promlčí se za deset let ode dne, kdy mělo být podle rozhodnutí plněno.¹⁵

Ačkoliv je právo na výživné jako takové nepromlčitelné, lze obecně přiznat jen ode dne zahájení řízení. Výjimkou je výživné pro děti, u kterých zákon stanoví, že lze výživné přiznat i zpětně, nejdéle však tři roky ode dne zahájení řízení.¹⁶

---

¹² KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. In HRUŠÁKOVÁ, Milana. In WESTPHALOVÁ, Lenka (ed.) Komentář k Občanskému zákoníku- 2. díl. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 962 (§ 910 Občanského zákoníku).

¹³ Aktuální znění: zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, § 2.

¹⁴ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z. WESTPHALOVÁ, L. a kolektiv. Rodinné právo. 1. vydání. Praha: C. H. BECK, 2015, str. 231.

¹⁵ Tamtéž, § 629, § 640.

¹⁶ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. In HRUŠÁKOVÁ, Milana. In WESTPHALOVÁ, Lenka (ed.) Komentář k Občanskému zákoníku- 2. díl. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 970 (§ 910 Občanského zákoníku).

2. Historický vývoj výživného

Poprvé se pojem výživné objevil u Summerů v nejstarším zákoníku Ur-Nammu pocházejícím z druhého tisíciletí před naším letopočtem. Tento zákoník obsahoval ustanovení, podle něhož rozvede-li se muž se ženou, je povinen ji vyplatit jednu minu stříbra.

Na našem území můžeme první zmínku o výživném nalézt v Císařském patentu císaře Františka I. z roku 1811 vydaném pod č. 946/1811 Sb. z. s., který platil od 1. ledna roku 1812 pro všechny země rakouského císařství. V tomto patentu, který nesl název Obecný občanský zákoník rakouský se však jednalo především o vyživovací povinnost mezi rodiči a dětmi.¹⁷

V roce 1949 schválilo Národní shromáždění České republiky zákon č. 265/1949 Sb., o právu rodinném, který byl účinný v období od roku 1960 do 30. března 1964, tedy pouhé 4 roky. Tento zákon pak ještě vůbec nehovořil o vzájemné vyživovací povinnosti manželů, ale toliko o vyživovací povinnosti manželů po rozvodu¹⁸, která se nacházela v § 34 tohoto zákona a stanovila následující: *„Pokud rozvedený manžel, který není rozvodem vinen, není sám s to uspokojit své osobní potřeby, může žádat na druhém manželu, třeba také nevinném, aby mu na jejich uspokojení poskytoval úhradu podle svých výdělečných a majetkových možností. Jsou-li rozvodem vinni manželé oba, může soud uvedenou úhradu přiznat i manželu vinnému.“*¹⁹

Od 1. dubna 1964 pak až do konce roku 2013 platil zákon č. 94/1963 Sb., zákon o rodině, který byl přijat Národním shromážděním Československé socialistické republiky. Během šedesáti let své existence byl několikrát podstatným způsobem novelizován, přičemž novely rozšířily výživné na další skupin osob, zejména na vzdálenější příbuzné a neprovdanou matku dítěte. Rodinné právo tvořilo samostatné právní odvětví práva a bylo upraveno v samostatném kodexu. Výživnému bylo v tomto zákoně věnováno 19 paragrafů. Úprava výživného mezi manžely se od současné právní úpravy příliš nelišila.

Po deseti letech legislativních prací nabyt dne 1. 1. 2014 účinnosti zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Největší změnou po přijetí tohoto zákona bylo začlenění úpravy rodinného práva, a tedy i výživného do občanského zákoníku. S tím přichází i pohled na výživné jako na institut, který systematicky i svým účelem patří do soukromoprávních zaopatřovacích závazků, které vznikají ze zákona.²⁰

---

¹⁷ KOVÁŘOVÁ, D. Rodina a výživné. Vyživovací povinnost rodičů, dětí a dalších příbuzných. Praha: Leges, 2011, s. 16.

¹⁸ Tamtéž.

¹⁹ Historická verze: zákon č. 265/1949 Sb., zákon o právu rodinném.

²⁰ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, TELEČ, Ivo. Výživné v novém občanském zákoníku [online]/. Bulletin-advokacie.cz [cit. 6.3.2021]. Dostupné na <<http://www.bulletin-advokacie.cz/vyzivne-v-novem-obcanskem-zakoniku>>

3. Výživné mezi manžely

3.1 Charakteristika

Na institut vyživovací povinnosti mezi manžely je třeba nahlížet v celé souvislosti manželského soužití a manželského majetkového práva. Manželství představuje společenství dvou osob opačného pohlaví a je založeno na vzájemné pomoci a solidaritě manželů. Vyživovací povinnost pak implicitně vyplývá i z povinnosti manželů ke vzájemné podpoře, úctě a respektu jednoho k druhému.²¹

K charakteristice výživného například rozsudek Okresního soudu v Bruntále ze dne 4. 1. 2021, č. j. 18 C 169/2020-48: „*Předně je třeba připomenout, že vyživovací povinnosti mezi manžely je odrazem socioekonomické funkce rodiny a rodinného společenství. Manželé mají totiž především rovné povinnosti a rovná práva, což je východiskem pro posouzení i vyživovací povinnosti. Na výživné má proto právo kterýkoliv z manželů.*“²²

Vyživovací povinnost mezi manžely se opírá o zásady formulované v § 687, § 690, § 691, § 697 OZ, totiž o zásadu stejných práv a povinností pro ženu a muže, neboli zásadu vzájemnosti, dále o povinnost manželů pečovat podle svých schopností a možností a majetkových poměrů o zabezpečení rodiny. Mezi zásady, na kterých stojí vyživovací povinnost manželů patří dále také zásada dobrovolnosti plnění vycházející z principu solidarity, resp. zásadě vzájemné pomoci a ochrany slabší strany. Poslední zásadou je pak stejná životní úroveň mezi manžely.²³

Zásadou vzájemnosti a stejné životní úrovně obou manželů se vyživovací povinnost mezi manžely podstatně odlišuje od ostatních druhů vyživovací povinnosti, které vycházejí vždy z určitého stupně odkázanosti oprávněné osoby na výživu.²⁴

Nárok na výživné mezi manžely je osobním, nezcizitelným a nepřevoditelným právem každého z manželů. Osobním proto, že slouží k uspokojování (kulturních a hmotných) potřeb oprávněného manžela a lze jej eventuálně soudně vyměřit pouze k návrhu některého z nich. Nezcizitelným a nepřevoditelným pak z důvodu, že se jej nelze ve prospěch jiné osoby vzdát a ani ho na tuto osobu převést.²⁵

Z vyživovací povinnosti se manžel nemůže vyplatit formou odbytného, jako je tomu u výživného rozvedeného manžela. Plnění vyživovací povinnosti není podmíněno plněním jiných

---

²¹ ŠMÍD, Ondřej a kol. Výživné. Praha: Leges, 2017, s. 88.

²² Rozsudek Okresního soudu v Bruntále ze dne 4. 1. 2021, č. j. 18 C 169/2020-48.

²³ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z. WESTPHALOVÁ, L. a kolektiv. Rodinné právo. 1. vydání. Praha: C. H. BECK, 2015, str. 76.

²⁴ Tamtéž.

²⁵ ŠMÍD, Ondřej a kol. Výživné. Praha: Leges, 2017, s. 88.

zákonných povinností, avšak pokud by výživné potřeboval manžel, který sám své manželské povinnosti neplní, mohlo by být přiznání výživného v rozporu s dobrými mravy.²⁶

Zákonná úprava vyživovací povinnosti mezi manžely je poměrně stručná. Došlo i k vypuštění ustanovení předchozí právní úpravy (§ 91 ZOR), že soud může určit rozsah této povinnosti, neplní-li ji jeden z manželů dobrovolně. I tak je však možné dovodit, že soud výši výživného pro manžela může stanovit.²⁷

Současnou hmotněprávní úpravu výživného mezi manžely nalezneme ustanovení § 697 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, které stanoví následující: „*Manželé mají vzájemnou vyživovací povinnost v rozsahu, kterým oběma zajišťuje stejnou hmotnou a kulturní úroveň. Vyživovací povinnost mezi manžely předchází vyživovací povinnosti dítěte i rodičů.*“²⁸

Druhá věta citovaného ustanovení občanského zákoníku, tedy že vyživovací povinnost mezi manžely předchází vyživovací povinnosti dítěte i rodičů např. znamená, že dítě je povinné hradit výživné svému rodiči až tehdy, pokud jeho manžel, resp. rozvedený manžel mu není schopen výživu zabezpečit. Stejně je tomu i naopak, tedy pokud dítě, které není schopno se samo živit, uzavře manželství, v první řadě mu musí zabezpečit výživu jeho manžel a jen tehdy, pokud toho není schopen, zabezpečují výživu dítěte jeho rodiče v rámci podpůrné vyživovací povinnosti rodičů k dětem.²⁹

3.1.1 Zásada stejné životní úrovně

V ustanovení § 697 odst. 1 OZ se projevuje již výše zmíněná zásada rovnosti mezi mužem a ženou. Právo ženy a muže na výživné je stejné, což odpovídá právě rovnoprávnému postavení ženy a muže ve společnosti.³⁰ Manželství je založeno na vzájemné pomoci a solidaritě manželů a smyslem ustanovení o vyživovací povinnosti mezi manžely je zajistit stejnou hmotnou a kulturní úroveň oběma manželů.³¹

Předpokladem pro uplatnění vyživovací povinnosti mezi manžely nemusí být situace, že jeden z manželů není schopen zajišťovat své potřeby (neschopnost sám se živit, tzv. stav

²⁶ ŠMÍD, Ondřej a kol. Výživné. Praha: Leges, 2017, s. 89.

²⁷ WESTPHALOVÁ, Lenka In SPÁČIL, Ondřej. Nová právní úprava osobních vztahů mezi manžely. Právní rozhledy, 2013, č. 6, s. 216.

²⁸ Aktuální znění: zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, § 697.

²⁹ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. In HRUŠÁKOVÁ, Milana. In WESTPHALOVÁ, Lenka (ed.) Komentář k Občanskému zákoníku- 2. díl. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 92 (§ 697 Občanského zákoníku).

³⁰ KOVÁŘOVÁ, D. Rodina a výživné. Vyživovací povinnost rodičů, dětí a dalších příbuzných. Praha: Leges, 2011, s. 52.

³¹ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. In HRUŠÁKOVÁ, Milana. In WESTPHALOVÁ, Lenka (ed.) Komentář k Občanskému zákoníku- 2. díl. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 91 (§ 697 Občanského zákoníku).

odkázanosti na výživu), ale spíše případ, že oba jsou schopni zajišťovat své potřeby, ale v rozdílné míře (sdílení benefitů).³²

Požadavkem stejné hmotné a kulturní úrovně se však nerozumí možnost manželů disponovat se shodnými finančními prostředky, tedy mechanická rovnost mezi manžely vyvozovaná pouze z výše výdělků. Samotná skutečnost, že příjmy manželů jsou rozdílné, nezakládá nárok toho z manželů, jehož příjmy jsou menší, požadovat výživné po druhém manželovi.³³

I tak je však stránka příjmů obou manželů důležitá, a tak občanský zákoník zakotvuje i právo manžela na sdělení příjmů druhého, a to konkrétně v ustanovení § 688 OZ, který stanoví: „*Manžel má právo na to, aby mu druhý manžel sdělil údaje o svých příjmech a stavu svého jmění, jakož i o svých stávajících i uvažovaných pracovních, studijních a podobných činnostech.*“³⁴

Byť tedy rozdílnost příjmů manželů není jediným aspektem vyživovací povinnosti mezi manžely, je aspektem důležitým, a to i pro ostatní nároky, jako například nárok na příspěvek na rodinnou domácnost či nárok dítěte na výživné vůči rodičům.

Při posuzování stejnosti hmotné a kulturní úrovně obou manželů je třeba přihlídnout k odůvodněným potřebám oprávněného manžela a ke schopnostem a možnostem povinného manžela. K požadavku zásadně stejné hmotné a kulturní úrovně se pak vyjádřil i Ústavní soud, který ve svém usnesení ze dne 31. 10. 2016, sp. zn. I. ÚS 2822/16 dovodil následující: „*Na požadavek stejného životního standardu obou manželů je nutno pohlížet s určitými korekcemi, když životní úroveň nelze posuzovat toliko ve vztahu k dosahovaným měsíčním příjmům, ale je třeba vzít v úvahu všechny majetkové a osobní poměry. Institut výživného mezi manžely pak plní určitou „dorovnávací“ funkci v případě, že by životní standard jednoho z manželů byl zřetelně odlišný.*“³⁵

K tomuto požadavku pak dále i zhodnocení řízení a rozhodování soudů České socialistické republiky ve věcech vyživovací povinnosti mezi manžely a příspěvku na výživu rozvedeného manžela, projednaného a schváleného občanskoprávním kolegiem Nejvyššího soudu ČSR ze dne 19. 12. 1977, sp. zn. Cpj 36/77:

„*Požadavek, aby manželé měli stejnou životní úroveň, je zdůvodněn jejich stejným postavením v manželství, v rodině a společnosti a vyplývá i z jejich stejných práv a povinností.*“

---

³² KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. In HRUŠÁKOVÁ, Milana. In WESTPHALOVÁ, Lenka (ed.) Komentář k Občanskému zákoníku- 2. díl. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 91 (§ 697 Občanského zákoníku).

³³ ŠMÍD, Ondřej a kol. Výživné. Praha: Leges, 2017, s. 90.

³⁴ Aktuální znění: zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

³⁵ Usnesení Ústavního soudu ze dne 31. října 2016, sp. zn. I. ÚS 2822/16.

*Třebaže manželé opatřují potřeby rodiny podle svých schopností a možností, které nemusí být a zpravidla nejsou stejné, podílejí se stejnou měrou na hospodářských výsledcích své činnosti a mají proto právo na stejnou životní úroveň. Zásada stejné životní úrovně neznamená ovšem mechanickou možnost mezi manželi, kterou by bylo možné vyvozovat jen z jejich výdělků. I pro vyživovací povinnost podle ustanovení § 91 ZOR platí ustanovení § 96 odst. 1 ZOR, podle něhož při určení výživného soud přihlédne k odůvodněným potřebám oprávněného, jakož i ke schopnostem a možnostem povinného. Má-li soud rozhodovat o výživném mezi manželi podle uvedených zákonných hledisek, pak nestačí zjistit jen výši příjmů manželů, ale je třeba zjišťovat v jednotlivém případě nejen osobní, rodinné a majetkové poměry každého z nich, ale i konkrétní míru potřeb danou povahou práce, způsobem života, zdravotním stavem každého z manželů, popřípadě jinými závažnými okolnostmi.*³⁶

Zákon nerozlišuje, zda manželé spolu bydlí či ne. Budou-li manželé bydlet v rodinné domácnosti bude posuzování, zda manželé mají stejnou hmotnou a kulturní úroveň, jednodušší. Nepoměrně složitější to bude v případě odděleného bydliště (z důvody pracovních) nebo v případě faktické odluky manželů (nebydlí ani nežijí spolu). V těchto případech je nutné pohlížet na požadavek stejné životní úrovně jinak, jelikož ten manžel, který bydlí mimo rodinnou domácnost, může mít mnohem větší náklady na zajištění svého životního standardu (např. pobyt v zahraničí). Proto je tedy nutné zjišťovat nejen majetkové poměry každého z manželů, ale i odůvodněné potřeby a výdaje, které plynou z odděleného soužití.³⁷

Co se dále týče stejné hmotné a kulturní úrovně, je nutno zdůraznit, že nejde pouze o zajištění samotné výživy oprávněného, ale i o poskytnutí prostředků k úhradě všech ostatních osobních potřeb, a to rovněž kulturních, rekreačních apod. Výživné nemusí mít spotřební charakter, tj. může být stanoveno i tak, aby si oprávněný mohl vytvářet úspory nebo investovat.³⁸

Jak již bylo uvedeno výše, předpokladem pro uplatnění vyživovací povinnosti je situace, že jeden z manželů není schopen zajišťovat své potřeby nebo situace, kdy jsou oba schopni zajišťovat své potřeby, ale v rozdílné míře. Nevyžaduje se tedy stav odkázanosti na výživu, i když ho nelze vyloučit.³⁹

---

³⁶ Zhodnocení řízení a rozhodování soudů České socialistické republiky ve věcech vyživovací povinnosti mezi manžely a příspěvku na výživu rozvedeného manžela, projednaného a schváleného občanskoprávním kolegiem Nejvyššího soudu ČSR ze dne 19. 12. 1977, sp. zn. Cpj 36/77.

³⁷ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. In HRUŠÁKOVÁ, Milana. In WESTPHALOVÁ, Lenka (ed.) Komentář k Občanskému zákoníku- 2. díl. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 92 (§ 697 Občanského zákoníku).

³⁸ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z. WESTPHALOVÁ, L. a kolektiv. Rodinné právo. 1. vydání. Praha: C. H. BECK, 2015, str. 78.

³⁹ WESTPHALOVÁ, Lenka In SPÁČIL, Ondřej. Nová právní úprava osobních vztahů mezi manžely. Právní rozhledy, 2013, č. 6, s. 216.

3.1.2 Zásada potenciality příjmů

Občanský zákoník v ustanovení § 697 odst. 2 OZ stanoví, že pro vyživovací povinnost mezi manžely jinak platí obecná ustanovení o výživném. Z těch je potřeba vyzdvihnout zejména ustanovení § 913 OZ o kritériích pro stanovení výše výživného, ve kterém je zakotvena zásada potenciality příjmů povinného.

Ustanovení § 913 odst. 2 OZ stanoví: „*Při hodnocení schopností, možností a majetkových poměrů povinného je třeba také zkoumat, zda se povinný nevzdal bez důležitého důvodu výhodnějšího zaměstnání či výdělečné činnosti nebo majetkového prospěchu, popřípadě zda nepodstupuje nepřiměřená majetková rizika. Dále je třeba přihlídnout k tomu, že povinný o oprávněného osobně pečuje, a k míře, v jaké tak činí; přihlídně se popřípadě i k péči o rodinnou domácnost.*“⁴⁰

K hledisku potenciality příjmů se vyjádřil v nálezu ze dne 18. 4. 2018, sp. zn. III. ÚS 2324/17 Ústavní soud tak, že kritérium výdělkové potenciality nelze uplatňovat mechanicky.⁴¹ Dále k tomuto uvedl následující: „*Soudy mají prvotně vycházet z odůvodněných potřeb oprávněných a majetkových poměrů povinných (při vědomí přednostní aplikace § 915 občanského zákoníku). V případě, že by současné majetkové poměry povinného byly s ohledem na potřeby oprávněného nedostatečné, zkoumají, zda je v možnostech povinného svou majetkovou situaci zlepšit, aby mohly být odůvodněné potřeby oprávněných zajištěny. V souvislosti s tím pak soudy dle § 913 odst. 2 občanského zákoníku zkoumají právě i to, zda se povinný nevzdal bez důležitého důvodu výhodnějšího zaměstnání či jiných příjmů, případně majetku.*“⁴²

K této problematice dále též Ústavní soud v usnesení ze dne 30. 7. 2019, sp. zn. III. ÚS 2097/19 uvádí: „*Výživné manžela však nemá sloužit k tomu, aby oprávněný manžel v rámci výživného na povinném manželu bezpracně získal tu část plnění, již by mohl dosáhnout svým úsilím, které je po něm možno s ohledem na okolnosti případu požadovat. V samotné skutečnosti, že krajský soud zohledňoval potencialitu stěžovatelových příjmů, nelze v posuzované věci spatřovat porušení stěžovatelových ústavně zaručených práv či svobod.*“⁴³

---

⁴⁰ Aktuální znění: zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, § 913.

⁴¹ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. In HRUŠÁKOVÁ, Milana. In WESTPHALOVÁ, Lenka (ed.) Komentář k Občanskému zákoníku- 2. díl. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 92 (§ 697 Občanského zákoníku).

⁴² Nález Ústavního soudu ze dne 18. 4. 2018, sp. zn. III. ÚS 2324/17, bod 49.

⁴³ Usnesení Ústavního soudu ze dne 30. července 2019, sp. zn. III. ÚS 2097/19.

Nutno zmínit i rozsudek krajského soudu v Ústí n. L. ze dne 16. června 1966, 7 Co 258/66: „*Jestliže se matka dítěte rozhodla využít svého práva na prodlouženou mateřskou dovolenou (§ 157 odst. 2 zák. práce), může žádat od svého manžela, aby ji vyživoval.*“⁴⁴

Při stanovení rozsahu výživného je třeba přihlídnout také k tomu, zda a v jaké míře povinný o oprávněného osobně pečuje, popřípadě se přihlídně i k péči o rodinnou domácnost. Soud bude zjišťovat nejen schopnosti, možnosti a majetkové poměry povinného, ale třeba i to, zda se o manžela osobně v nemoci nebo ve stáří stará.⁴⁵

Zákon pak výslovně v ustanovení § 690 zakotvuje, že poskytování peněžních a jiných prostředků na náklady společné domácnosti má stejný význam jako osobní péče o společnou domácnost a její členy.⁴⁶

3.1.3 Soulad s dobrými mravy

Jedním z předpokladů, byť negativním, pro posouzení soudního přiznání výživného oprávněnému člověku, který se uplatní ve všech případech plnění vyživovacího závazku, je soulad s dobrými mravy.⁴⁷

Tento požadovaný soulad s dobrými mravy vyplývá již z ustanovení § 2 odst. 3 OZ, podle něhož výkon práv a povinností nesmí být v rozporu s dobrými mravy a nesmí vést ke krutosti nebo bezohlednosti urážející obyčejné lidské cítění.⁴⁸

Zákonná úprava pojem dobrých mravů nedefinuje. To je dáno zejména tím, že tento korektiv má sloužit jako prostředek ke zmírňování formalismu právních norem, a proto není možné pojem omezit přesnou legální definicí. Přesto se o definování tohoto pojmu snažil Nejvyšší soud například ve svém rozsudku ze dne 26. června 1997, sp. zn. 3 Cdon 69/96, kde uvedl, že jde o: „*souhrn společenských, kulturních a mravních norem, jež v historickém vývoji osvědčují jistou neměnnost, vystihují podstatné historické tendence, jsou sdíleny rozhodující částí společnosti a mají povahu norem základních*“.⁴⁹

Ústavní soud definoval pojem dobré mravy ve svém nálezu ze dne 26. února 1998 sp. zn. II. ÚS 249/97 jako „*jako souhrn etických, obecně zachovávaných a uznávaných zásad, jejichž*

---

⁴⁴ Rozsudek krajského soudu v Ústí n. L. ze dne 16. června 1966, 7 Co 258/66.

⁴⁵ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. In HRUŠÁKOVÁ, Milana. In WESTPHALOVÁ, Lenka (ed.) Komentář k Občanskému zákoníku- 2. díl. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 93 (§ 697 Občanského zákoníku).

⁴⁶ FRANCOVÁ, M. In DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ, J. Rozvody, rozchody a zánik partnerství. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2020, s. 39.

⁴⁷ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. In HRUŠÁKOVÁ, Milana. In WESTPHALOVÁ, Lenka (ed.) Komentář k Občanskému zákoníku- 2. díl. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 966 (§ 910 Občanského zákoníku).

⁴⁸ Aktuální znění: zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, § 2.

⁴⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. června 1997, sp. zn. 3 Cdon 69/96.

„dodržování je mnohdy zajišťováno i právními normami tak, aby každé jednání bylo v souladu s obecnými morálními zásadami demokratické společnosti.“⁵⁰

Odborná literatura pak tento pojem definuje poněkud odlišně jako způsoby chování, které nejsou nikomu na újmu. Obsah dobrých mravů je třeba hledat mimo právní řád v obecném povědomí slušných lidí, které je udržováno morální silou mimo zákonodárství, jež se pouze dovolává dobrých mravů při prolínání řádu právního a morálního. Dobré mravy musí být chápány jako bariéry proti amoralitám při výkonu subjektivních práv a dále jako interpretační vodítko sloužící k odstranění zbytečných formalismů práva.⁵¹

Posouzení soudního přiznání výživného z hlediska dobrých mravů je věcí soudcovské úvahy, a to se zřetelem na okolnosti jednotlivého případu i s ohledem na stav dobrých mravů v místě a čase.⁵²

Vyživovací povinnost mezi manžely je sice vzájemná, avšak nikoli podmíněná ve smyslu vázanosti na dřívější nebo budoucí plnění vyživovací povinnosti druhým manželem (důsledná reciprocita). Nepochybně mohou nastat situace, kdy ten, kdo by měl plnit svou zákonnou vyživovací povinnost, tak nečiní z důvodu, že oprávněný se vůči němu zachoval hrubě nevděčně, amorálně, ba přímo protiprávně (nevěra, nactiutrhání, pomluvy, svévolné opuštění rodinné domácnosti, verbální útoky a jiné hrubé chování, domácí násilí atp.).⁵³

Jak vyplývá z výše uvedeného, rozpor s dobrými mravy se posuzuje ve vztahu k oprávněnému, nikoli k povinnému. K tomu i nález Ústavního soudu ze dne 15. 9. 2005, sp. zn. III. ÚS 606/04: „*Rozpor s dobrými mravy jako důvod nepřiznání výživného dle § 96 odst. 2 zákona o rodině je spjat s jednáním osoby, která se přiznání výživného domáhá, a nikoli s jednáním osob jiných, ať již povinných, tj. těch, vůči kterým směřuje nárok na plnění vyživovací povinnosti, anebo osob třetích.*“⁵⁴

3.2 Procesněprávní úprava

Vyživovací povinnost mezi manžely vzniká přímo ze zákona, ex lege, již uzavřením manželství. K jejímu uplatnění dochází zpravidla dobrovolně.⁵⁵

---

⁵⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 26. února 1998 sp. zn. II. ÚS 249/97.

⁵¹ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z. WESTPHALOVÁ, L. a kolektiv. Rodinné právo. 1. vydání. Praha: C. H. BECK, 2015, str. 230.

⁵² Tamtéž.

⁵³ ŠVESTKA, Jiří. Občanský zákoník: komentář. Svazek II, (§ 655 až 975). Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014, XVII, 731 s. (§ 697).

⁵⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 15. 9. 2005, sp. zn. III. ÚS 606/04.

⁵⁵ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z. WESTPHALOVÁ, L. a kolektiv. Rodinné právo. 1. vydání. Praha: C. H. BECK, 2015, str. 79.

Neplní-li jeden z manželů vyživovací povinnost dobrovolně, může druhý manžel podat žalobu k soudu. Pro žalobce je soudní řízení osvobozeno od placení soudních poplatků. To proto, aby nebyl žalobce kvůli nedostatku finančních prostředků diskriminován v případě, že nebude schopen soudní poplatek uhradit. Je totiž zřejmé, že tím, kdo bude podávat žalobu, bude manžel finančně slabší či méně solventní.⁵⁶

V žalobě musí oprávněný manžel uvést rozhodující skutková tvrzení a označit potřebné důkazy a rovněž uvede, od kterého dne žádá o plnění výživného a v jaké výši. Pro určení rozsahu výživného jsou rozhodné odůvodněné potřeby oprávněného a jeho majetkové poměry, jakož i schopnosti, možnosti a majetkové poměry povinného.⁵⁷

K tomu i stanovisko ze zhodnocení řízení a rozhodování soudů České socialistické republiky ve věcech vyživovací povinnosti mezi manžely a příspěvku na výživu rozvedeného manžela, projednaného a schváleného občanskoprávním kolegiem Nejvyššího soudu ČSR 19. 12. 1977, Cpj 36/77: „*Návrh na určení vyživovací povinnosti mezi manželi má obsahovat údaje o tom, zda manželství dosud trvá, zda manželé žijí ve společné domácnosti, zda mají nezletilé děti, jaké jsou jejich osobní, zdravotní a majetkové poměry, a důvody, proč je nárok na určení výživného uplatňován, dále důkazy, jejichž provedení se navrhuje, i konkrétní návrh rozsudečného výroku obsahující rozsah uplatňovaného nároku a dobu, od níž je nárok uplatňován.*“⁵⁸

Z výše citovaného zhodnocení Nejvyššího soudu ČSR pak rovněž vyplývá, že: „*U žen středního věku a starších žen převažuje jako uplatňovaný důvod nemoc a z ní vyplývající neschopnost obstarávat si prostředky na úhradu vlastních potřeb výdělečnou činností. U žen důchodového věku pak bývá uplatňována skutečnost, že celý život žily v domácnosti, staraly se o manžela, o děti a o domácnost, a nyní nemají žádnou kvalifikaci nebo svou původní kvalifikaci ztratily, popřípadě vzhledem k věku a zdravotnímu stavu nemohou získat zaměstnání. V řadě případů manželky žádají o vyrovnaní životní úrovně manželů.*“⁵⁹

Řízení o určení výživného bude probíhat podle občanského soudního řádu, přičemž k řízení je věcně příslušný okresní soud dle ustanovení § 9 odst. 1 OSŘ a místně příslušný je

---

⁵⁶ KOVÁŘOVÁ, D. Rodina a výživné. Vyživovací povinnost rodičů, dětí a dalších příbuzných. Praha: Leges, 2011, s. 53.

⁵⁷ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. In HRUŠÁKOVÁ, Milana. In WESTPHALOVÁ, Lenka (ed.) Komentář k Občanskému zákoníku- 2. díl. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 93 (§ 697 Občanského zákoníku).

⁵⁸ Zhodnocení řízení a rozhodování soudů České socialistické republiky ve věcech vyživovací povinnosti mezi manžely a příspěvku na výživu rozvedeného manžela, projednaného a schváleného občanskoprávním kolegiem Nejvyššího soudu ČSR 19. 12. 1977, Cpj 36/77.

⁵⁹ Tamtéž.

pak obecný soud žalovaného dle ustanovení § 84 a 85 OSŘ. Jedná se o řízení sporné ovládané zásadou projednací a žalobce je tedy ten, kdo nese důkazní břemeno.

V praxi je to někdy obtížné, neboť pokud mezi manžely nepanuje důvěra, obvykle si nesdělují své příjmy. Jednodušší je to v případě, že je manžel zaměstnán v pracovním poměru. Obtížnější pak tehdy, je-li manžel osobou samostatně výdělečně činnou. Soud zde obvykle uloží žalovanému povinnost předložit daňové priznání z loňského roku, eventuálně celé účetnictví. Soud může rovněž ustanovit ke zjištění příjmu manžela znalce a nechá zpracovat znalecký posudek.⁶⁰

K tomu například rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem, sp. zn. 10 Co 23/2005: *„Při rozhodování o určení vyživovací povinnosti osobě vykonávající podnikatelskou činnost soud přistoupí k ustanovení znalce zpravidla tehdy, kdy výsledky dosavadního dokazování neumožňují soudu dostatečně určitě stanovit základ sledovaného profitu osoby povinné výživou při výkonu její podnikatelské činnosti, resp. zjistit v úvahu přicházející profit, který by taková osoba - vzhledem ke svým schopnostem a možnostem - mohla z podnikatelské činnosti, pokud by jí vykonávala, dosáhnout.“*⁶¹

Soud při rozhodování o výši výživného rovněž přihledne k péči o společnou domácnost, neboť výše výživného bude odlišná v situaci, kdy spolu manželé bydlí a manželka uklízí, pere, a vaří a v situaci, kdy žijí manželé odděleně, či společně, avšak nesdílí společnou domácnost. Je tomu tak proto, že vyživovací povinnost je možno poskytovat nejen v penězích, ale i v naturálním plnění.⁶²

Nutno ještě upozornit, že návrhu na úpravu vyživovací povinnosti jednoho manžela k druhému nelze odporovat odkazem na to, že návrhovaatel má k dispozici větší částku ze společných úspor. Společné jmění manželů a vyživovací povinnost jsou dva rozdílné instituty. Smyslem výživného je vyrovnání životní úrovně.⁶³

K tomu je možnost odkázat na rozsudek Nejvyššího soudu Slovenské socialistické republiky č. 215/75, který uvádí: *„dispozice s určitou přiměřenou částkou peněz ze společných prostředků nevyklučuje uplatnění nároku na výživné, byť manžel by si pro nejbližší budoucnost mohl přilepšit k vyrovnání životní úrovně s druhým manželem.“*⁶⁴

---

⁶⁰ KOVÁŘOVÁ, D. Rodina a výživné. Vyživovací povinnost rodičů, dětí a dalších příbuzných. Praha: Leges, 2011, s. 54.

⁶¹ Rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem, sp. zn. 10 Co 23/2005.

⁶² KOVÁŘOVÁ, D. Rodina a výživné. Vyživovací povinnost rodičů, dětí a dalších příbuzných. Praha: Leges, 2011, s. 55.

⁶³ FRANCOVÁ, M. In DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ, J. Rozvody, rozchody a zánik partnerství. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2020, s. 40.

⁶⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu Slovenské socialistické republiky č. 215/75.

Pokud povinný manžel neplní výživné řádně a včas, může se oprávněný manžel domoci svého práva formou státního donucení proti vůli povinného. Všechny rozsudky ve věci výživného jsou předběžně vykonatelné.

Výkon rozhodnutí může být proveden jak podle občanského řádu soudního, a to srážkami ze mzdy, z jiných příjmů, příkázáním pohledávky, příkázáním pohledávky z účtu u peněžního ústavu, příkázáním jiných peněžitých dávek, postižením jiných majetkových práv, prodejem movitých a nemovitých věcí, spoluvlastnického podílu, prodejem závodu či zřízením soudcovského zástavního práva na nemovitých věcech, tak podle exekučního řádu a to srážkami ze mzdy a jiných příjmů, příkázáním pohledávky, příkazem k výplatě z účtu u peněžního ústavu, prodejem movitých věcí a nemovitých věcí, postižením závodu, pozastavením řídičského oprávnění (či zřízením exekutorského zástavního práva na nemovitých věcech).⁶⁵

Změní-li se poměry mezi manžely po předchozím rozhodnutí soudu o vyživovací povinnosti, může kterýkoli z manželů iniciovat změnu soudního rozhodnutí. Soud bude v tomto řízení poměřovat výsledky dokazování, potřeby oprávněného manžela a možnosti povinného manžela s výsledky, potřebami a možnostmi, které vyšly najevo v předchozím řízení.⁶⁶

Změnu poměrů lze pak v obecné rovině definovat jako stav odlišný od stavu, který byl rozhodující při původním (předchozím) rozhodování. Zásadně se musí jednat o změnu závažnějšího charakteru, tj. o změnu podstatnou (*clausula rebus sic stantibus*), např. ztrátu zdrojů obživy, invaliditu, úpadek, další vyživovací povinnosti.⁶⁷

3.3 Vznik, trvání a zánik vyživovací povinnosti

Vznik, stejně jako trvání vyživovací povinnosti nejsou závislé na vůli manželů. Ke vzniku této povinnosti dochází uzavřením manželství a trvá po celou dobu jeho právní existence, a to i v případě manželství, které bylo uzavřeno přes existenci některé z překážek manželství, tedy i v manželství, které mělo být prohlášeno za neplatné.⁶⁸ Vyživovací povinnost se však neuplatní

---

⁶⁵ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. In HRUŠÁKOVÁ, Milana. In WESTPHALOVÁ, Lenka (ed.) Komentář k Občanskému zákoníku- 2. díl. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 971, 972 (§ 910 Občanského zákoníku).

⁶⁶ KOVÁŘOVÁ, D. Rodina a výživné. Vyživovací povinnost rodičů, dětí a dalších příbuzných. Praha: Leges, 2011, s. 56.

⁶⁷ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. In HRUŠÁKOVÁ, Milana. In WESTPHALOVÁ, Lenka (ed.) Komentář k Občanskému zákoníku- 2. díl. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 972 (§ 910 Občanského zákoníku).

⁶⁸ ŠMÍD, Ondřej a kol. Výživné. Praha: Leges, 2017, s. 89.

v manželství zdánlivém, neboť tento stav nevyvolává vůbec žádné právní následky.⁶⁹ Vyživovací povinnost mezi manžely trvá po celou dobu trvání manželství.

Co se týče zániku této povinnosti, první možností je zánik manželství, ať už smrtí, prohlášením jednoho z manželů za mrtvého, rozvodem, změnou pohlaví, případně prohlášením manželství za neplatné, neboť klíčovým předpokladem pro trvání vyživovací povinnosti je právě existence rodinněprávního poměru, v tomto případě manželského.

V případě smrti oprávněného či povinného se jedná o zánik absolutní. K povaze práva na výživné a jeho zániku Nejvyšší soud uvedl ve svém rozhodnutí ze dne 22. 4. 2004, sp. zn. 30 Cdo 2128/2003 následující: „Právo na výživné je právem majetkovým a právem osobním, které zaniká smrtí oprávněného i smrtí povinného. Dávky výživného splatné ku dni smrti mohou být předmětem dědictví, neboť jako dluh či pohledávka přecházejí na právní nástupce zemřelého.“⁷⁰

Druhou možností zániku vyživovací povinnosti je změna poměrů, o které již bylo pojednáno výše. Například může nastat situace, kdy manžel, který až dosud dosahoval výrazně vyššího příjmu než manželka a na základě soudního rozhodnutí platil své manželce výživné, ztratí práci a s ní i příjem. V takovém případě se musí obrátit na soud se žádostí o změnu, resp. zrušení soudního rozhodnutí.⁷¹ Vyživovací povinnost mezi manžely tedy může být zrušena také soudem, především pokud odpadnou předpoklady a důvody pro její poskytování.

Soud dále výživné manželce nepřizná, pokud by bylo v rozporu s dobrými mravy. Může se tedy stát, že soud žalobě vyhoví, ale následně oprávněný manžel učiní takové kroky, které způsobí rozpor s dobrými mravy. Ku příkladu oprávněný manžel rozbije společnou domácnost tím, že ji opustí kvůli novému partnerovi.⁷²

Na závěr je pak nutno také zmínit, že vzájemná vyživovací povinnost neplatí mezi druhem a družkou, neboť jedním z předpokladů je právě trvání manželství, jak bylo uvedeno výše. Vzájemnou vyživovací povinnost mezi těmito osobami je však možné založit smluvně.⁷³

---

⁶⁹ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L. a kolektiv. Rodinné právo. 1. vydání. Praha: C. H. BECK, 2015, str. 77.

⁷⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. dubna 2004, sp. zn. 30 Cdo 2128/2003.

⁷¹ KOVÁŘOVÁ, D. Rodina a výživné. Vyživovací povinnost rodičů, dětí a dalších příbuzných. Praha: Leges, 2011, s. 57.

⁷² Tamtéž, s. 57, 58.

⁷³ KOVÁŘOVÁ, Daniela. Vyživovací povinnost po rekodifikaci. 1. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 64.

4. Výživné mezi rozvedenými manžely

4.1 Charakteristika

Výživné rozvedeného manžela představuje specifické právo v rámci plnění vyživovací povinnosti. Jeho vznik neodvozujeme – na rozdíl od ostatních případů vyživovací povinnosti – od existence určitého trvalého právního pouta, ať již příbuzenského, či jiného osobního vztahu, nýbrž zakládáme jej na právním poměru zaniklém (rozvedené manželství).⁷⁴

Skončí-li manželství rozvodem, zanikají osobní a právní vztahy mezi manžely, a to okamžikem právní moci rozsudku o rozvodu manželství. Protože je však manželský vztah na rozdíl od vztahu druha a družky společností chráněn, přechází jistá míra ochrany manželství i na období po rozvodu.⁷⁵

Vyživovací povinnost k rozvedenému manželovi je institutem svým způsobem výjimečného charakteru, jehož cílem a účelem je alespoň částečně kompenzovat nestejně ekonomické příležitosti a rozdílnou životní úroveň rozvedeného manžela, mající svůj původ v manželství.⁷⁶

Výživné rozvedeného manžela je tak z morálního hlediska projevem solidarity ekonomicky silnějšího manžela za to, co se bude dít s druhým manželem po rozvodu, ovšem výlučně za situace, že důvody neschopnosti manžela sám se po rozvodu žít mají souvislost s předchozím manželstvím. Ze stejného morálního hlediska však na druhou stranu nemůže manžel nést následky chování druhého manžela a jeho životní situaci po rozvodu manželství, kdy již mezi nimi statusový poměr zanikl, jestliže tato nová situace nemá nic společného s předchozím manželstvím.⁷⁷

Právo rozvedeného manžela na výživné je právem osobní povahy, což zásadně respektuje i občanský zákoník. Odtud plyne nepřevoditelnost (nepostupitelnost) tohoto práva na třetí osobu. Předmětem majetkových dispozic včetně postoupení a započtení (s některými výjimkami) mohou za určitých okolností nicméně být jednotlivá opakující se plnění.⁷⁸

Vyživovací povinnost mezi rozvedenými manžely je konstruována jako povinnost reciproční bez ohledu na pohlaví a tím i zde důsledně promítají ústavní kautely o rovnosti muže

---

⁷⁴ ŠVESTKA, Jiří. Občanský zákoník: komentář. Svazek II, (§ 655 až 975). Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014, XVII, 731 s. (§ 760).

⁷⁵ KOVÁŘOVÁ, D. Rodina a výživné. Vyživovací povinnost rodičů, dětí a dalších příbuzných. Praha: Leges, 2011, s. 59.

⁷⁶ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. In HRUŠÁKOVÁ, Milana. In WESTPHALOVÁ, Lenka (ed.) Komentář k Občanskému zákoníku- 2. díl. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 440 (§ 760 Občanského zákoníku).

⁷⁷ Tamtéž s. 441.

⁷⁸ ŠVESTKA, Jiří. Občanský zákoník: komentář. Svazek II, (§ 655 až 975). Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014, XVII, 731 s. (§ 760).

a ženy. Právo na výživné má proto kterýkoli z rozvedených manželů, třebaže praxe je povětšinou svědkem toho, že o výživné rozvedeného manžela žádá žena (bývalá manželka).⁷⁹

Právní úprava výživného rozvedených manželů se nachází v ustanovení § 760 a následující občanského zákoníku. Ustanovení § 760 odst. 1 OZ stanoví že: „*Není-li rozvedený manžel schopen sám se živit a tato jeho neschopnost má svůj původ v manželství nebo v souvislosti s ním, má vůči němu jeho bývalý manžel v přiměřeném rozsahu vyživovací povinnost, lze-li to na něm spravedlivě požadovat, zejména s ohledem na věk nebo zdravotní stav rozvedeného manžela v době rozvodu nebo skončení péče o společné dítě rozvedených manželů.*“⁸⁰

Kritéria pro vznik výživného rozvedeného manžela můžeme rozdělit na obecná, stanovená v odstavci prvním ustanovení § 760 OZ a na kritéria specifická, stanovená v odstavci druhém téhož ustanovení. Mezi obecná kritéria se řadí stav odkázanosti na výživu, tedy neschopnost rozvedeného manžela sám se živit, přičemž tato neschopnost má původ v manželství nebo v souvislosti s tím a dále schopnost bývalého manžela přispívat druhému na přiměřenou obživu s ohledem na jeho věk nebo zdravotní stav.⁸¹

Vyživovací povinnost bývalého manžela není časově omezena. Co se týče kolize vyživovací povinnosti rozvedeného manžela s jinými vyživovacími povinnostmi, zejména rodičů vůči dětem, nestanoví občanský zákoník žádnou hierarchii pořadí, přičemž pravidla přednosti stanovení v ustanovení § 910 OZ nelze aplikovat.⁸²

Je třeba vyjít z pravidla, že zjištěný příjem povinného má být použit na úhradu všech jeho vyživovacích povinností, včetně té vůči rozvedenému manželu. Pokud by příjem povinného nestačil na úhradu všech existujících vyživovacích povinností v jejich plném rozsahu, měly by být plněny všechny, a to v poměrné výši (což by implikovalo případnou úpravu i ostatních vyživovacích povinností). Citované teoretické východisko však rozhodovací praxe – a nutno říci správně – s ohledem na větší společenský význam vyživovací povinnosti rodičů k dětem modifikuje a výživné pro nezletilé nebo nezaopatřené dítě upřednostňuje před vyživovací povinností rozvedeného manžela.⁸³

---

⁷⁹ ŠVESTKA, Jiří. Občanský zákoník: komentář. Svazek II, (§ 655 až 975). Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014, XVII, 731 s. (§ 760).

⁸⁰ Aktuální znění: zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

⁸¹ FRANCOVÁ, M. In DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ, J. Rozvody, rozchody a zánik partnerství. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2020, s. 40.

⁸² ŠVESTKA, Jiří. Občanský zákoník: komentář. Svazek II, (§ 655 až 975). Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014, XVII, 731 s. (§ 760).

⁸³ Tamtéž.

4.1.1 Stav odkázanosti na výživu

Na rozdíl od vyživovací povinnosti manželů, kde zákon požaduje stejnou životní úroveň a manžel, který žádá, nemusí pracovat a může se starat o společnou domácnost, u vyživovací povinnosti mezi rozvedenými manžely tomu tak není.

Základním předpokladem existence vyživovací povinnosti rozvedeného manžela je tzv. stav odkázanosti na výživu, což plyne z dikce „*není-li schopen sám se živit*“. Kumulativně k tomu musí být splněna i druhá podmínka, totiž že neschopnost manžela sám se živit má svůj původ v manželství nebo v souvislosti s ním. Toto výslovné zakotvení původu neschopnosti se sám živit v zákoně je novinkou. Jedná se však pouze o přímou reakci na soudní praxi v této věci.

Materiálním znakem zákonného kritéria neschopnosti sám se živit je zjištění, že rozvedený manžel v době rozvodu nebo skončení péče o společné dítě nedisponuje žádným vlastním příjmem nebo disponuje příjmem tak nízkým, že nepostačuje na krytí jeho potřeb, anebo výnosy z majetku, který mu patří (event. jej spravuje), nedostačují pro úhradu jeho osobních potřeb.⁸⁴

Okolnostmi, které mají svůj původ v manželství nebo v souvislosti s ním, jsou např. péče o nezletilé děti, které nenabýly plné svéprávnosti, přičemž s ohledem na péči o děti není rodič, jemuž byly děti svěřeny do individuální péče, schopen nastoupit do odpovídajícího zaměstnání, dále dlouholeté manželství spojené s péčí oprávněného manžela o děti a rodinnou domácnost spolu se ztrátou kvalifikace, či případná invalidita vzniklá za doby existence manželství apod.⁸⁵

Předpoklad, že se rozvedený manžel nemůže sám živit, musí být v řízení o přiznání výživného náležitě prokázán. Nelze se proto spokojit s tvrzením, že dotčený dosáhl důchodového věku nebo že pobírá starobní nebo invalidní důchod. Vždy je relevantní, nakolik je oprávněný manžel schopen sám se živit v dané socioekonomické situaci, v níž se ocitá po rozvodu.⁸⁶

Častým důkazem v řízení k prokázání této skutečnosti je zpráva místního Úřadu práce, která se zaměří na možnosti zaměstnávání oprávněného a případnou výšku odměny. I u

---

⁸⁴ ŠVESTKA, Jiří. Občanský zákoník: komentář. Svazek II, (§ 655 až 975). Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014, XVII, 731 s. (§ 760).

⁸⁵ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. In HRUŠÁKOVÁ, Milana. In WESTPHALOVÁ, Lenka (ed.) Komentář k Občanskému zákoníku- 2. díl. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 441 (§ 760 Občanského zákoníku).

⁸⁶ ŠVESTKA, Jiří. Občanský zákoník: komentář. Svazek II, (§ 655 až 975). Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014, XVII, 731 s. (§ 760).

rozvedených manželů však platí, že pokud rodič pečuje o nezletilé dítě do čtyř let věku, nemůže ho druhý rodič nutit, aby ukončil rodičovskou dovolenou a nastoupil do práce.⁸⁷

Ke schopnosti rozvedeného manžela živit se sám pak například rozhodnutí Krajského soudu v Ústní nad Labem ze dne 13. 12. 1967, sp. zn. 5 Co 425/67: „Schopnost rozvedeného manžela živit se sám neurčují toliko jeho výdělečné schopnosti a možnosti, nýbrž i jeho majetkové poměry; ovšem v rámci úvahy, zda a do jaké míry je nutná výživa rozvedeného manžela zajištěna z jeho vlastního majetku, přihlédne soud i k celkovým poměrům rozvedeného manžela, k druhu majetku, k účelu, jemuž je určen apod.“⁸⁸

Dále také rozsudek Nejvyššího soudu ČSR z 28. 2. 1975, 1 Cz 5/75: „Neschopnost rozvedeného manžela sám se živit (§ 92 odst. 1 zák. o rodině) není dána jen jeho zdravotním stavem a neschopností pracovat, ale může spočívat i v jiné objektivní okolnosti, jakou je např. péče o invalidní dítě nebo i dítě vyžadující stálou péči.“⁸⁹

Rovněž zajímavý je pak rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 10. 8. 1976, sp. zn. 1 Cz 55/76, který schopnost manželky se sama živit za situace, kdy pobírá invalidní důchod: „Sama skutečnost, že rozvedená manželka (rozvedený manžel) pobírá invalidní důchod, nestačí pro závěr o tom, že rozvedená manželka je schopna se sama živit (§ 92 odst. 1 zák. o rod.), pokud z tohoto důchodu není s to uhradit vedle nutných nákladů na stravování také další nezbytné životní potřeby.“⁹⁰

Na majetkové poměry rozvedeného manžela může mít nepochybně vliv rovněž vypořádané zaniklé společné jmění. Skutečnost, že rozvedený manžel, který není jinak schopen sám se živit, získal na základě dohody o vypořádání společného jmění větší finanční hotovost, sama o sobě nepředstavuje překážku přiznání práva na výživné pro rozvedeného manžela.⁹¹

4.1.2 Přiměřená obživa

Změna zákona o rodině, kterou přinesl zákon č. 91/1998 Sb., účinný ke dni 1. 8. 1998 a kterou převzal občanský zákoník, se dotkla právě ustanovení o vyživovací povinnosti rozvedeného manžela. Předchozí právní úprava opravňovala bývalého manžela pouze k příspěvku na „nutnou obživu“, což často vedlo k výkladu, že jde pouze o příspěvek na stravování.

---

⁸⁷ KOVÁŘOVÁ, Daniela. Vyživovací povinnost po rekonstrukci. 1. vydání. Praha: Leges, 2014. s. 68.

⁸⁸ Rozhodnutí Krajského soudu v Ústní nad Labem ze dne 13. 12. 1967, sp. zn. 5 Co 425/67.

⁸⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR z 28. 2. 1975, 1 Cz 5/75.

⁹⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 10. 8. 1976, sp. zn. 1 Cz 55/76.

⁹¹ ŠVESTKA, Jiří. Občanský zákoník: komentář. Svazek II, (§ 655 až 975). Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014, XVII, 731 s. (§ 760).

K této problematice se proto vyjádřil i Nejvyšší soud ČSR ve svém rozsudku ze dne 23. 12. 1974, sp. zn. 1 Cz 85/74, kde uvedl: „*Nutnou výživou rozvedeného manžela ve smyslu ustanovení § 92 odst. 1 zák. o rodině se nerozumí jen nutné náklady na stravování, ale také na uspokojení dalších nezbytných životních potřeb rozvedeného manžela vyplývajících z jeho věku, zdravotního stavu, způsobu života apod.*“⁹²

Výše zmíněná novela pak přinesla pojem „přiměřená obživa“, kterou také rozumíme v souladu s výše citovaným rozhodnutím nejen nezbytné náklady na stravování, ale též uspokojování dalších nezbytných potřeb rozvedeného manžela, vyplývajících z jeho věku, zdravotního stavu a způsobu života.⁹³

Výše uvedené tedy představuje rozdíl oproti vyživovací povinnosti mezi manžely, kde zákon požaduje, aby životní úroveň manželů byla stejná. U vyživovací povinnosti mezi rozvedenými manžely tedy naopak postačuje, aby výživa oprávněného manžela byla přiměřená. Soud je pak vázán návrhem oprávněného a nemůže překročit návrh co do výše, ani co do doby hrazení výživného.⁹⁴

4.1.3 Spravedlivé požadování

Na straně povinného manžela je pak zákonem vyžadována další podmínka, a to že výživné lze na něm spravedlivě požadovat, to zejména s ohledem na jeho věk nebo zdravotní stav v době rozvodu nebo skončení péče o společné dítě.⁹⁵ S ohledem na zákonem příkladmo uvedené okolnosti (věk, zdravotní stav) však nejde o další samostatný předpoklad, ale spíše o korektiv, který má usměrnit soudcovskou úvahu o tom, zda je namístě výživné přiznat či nikoli.⁹⁶

Tak například jako nespravedlivé vyhodnotil Okresní soud v Mostě požadování výživného rozvedené manželky, když uvedl následující: „*Soud je toho názoru, že za situace, kdy žalovaný je stížen duševní poruchou nikoliv přechodného rázu, a to lehkou mentální retardací, je značně zadlužen, přičemž jeho zadlužení lze zcela jednoznačně přičítat, na vrub jeho duševní poruchy, je bez majetku a veškeré jeho příjmy jsou spotřebovány v rámci uspokojování jeho základních potřeb v rámci společné domácnosti se žalobkyní a pod jejím*

---

⁹² Rozsudek Nejvyššího soud ČSR ze dne 23. 12. 1974, sp. zn. 1 Cz 85/74.

⁹³ FRANCOVÁ, M. In DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ, J. Rozvody, rozchody a zánik partnerství. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2020, s. 41.

⁹⁴ KOVÁŘOVÁ, Daniela. Vyživovací povinnost po rekonstrukci. 1. vydání. Praha: Leges, 2014. s. 70.

⁹⁵ Tamtéž. s. 66.

⁹⁶ ŠVESTKA, Jiří. Občanský zákoník: komentář. Svazek II, (§ 655 až 975). Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014, XVII, 731 s. (§ 760).

opatrovnictvím, zatím, co žalobkyně je bez dluhů a její poměry jí umožňují ještě podporovat žalovaného ve splácení jeho dluhů v rámci insolvenčního řízení a podporovat její zletilou dceru částkou 2 500 Kč až 3 000 Kč, nelze po žalovaném spravedlivě požadovat, aby žalobkyni poskytoval jako rozvedené manželce 15 let od rozvodu jejich manželství jakékoli výživné. Proto byla žaloba z výše uvedených důvodů zamítnuta.⁹⁷

4.1.4 Možnosti a schopnosti povinného

Nezbytným předpokladem vzniku práva na výživné a jeho přiznání soudem je skutečnost, že povinný rozvedený manžel má schopnosti a možnosti takové výživné poskytovat. Zákonný předpoklad schopností a možností povinného bývá v nauce chápán jako dvousložkový, neboť obsahuje stránku objektivní i subjektivní. Schopnosti povinného představují subjektivní stránku kritéria, která je určena především biologickými, psychosociálními a kvalifikačními atributy povinného, jako jsou např. jeho zdravotní stav, fyzická a psychická kondice, věk, dosažené vzdělání, nadání a talent, pracovní kvalifikace, flexibilita atd.⁹⁸

Objektivní složkou jsou pak možnosti povinného plnit výživné, které zásadně reflektují objektivní okolnosti, které nemůže povinný ovlivnit a které spíše směřují k možnosti uplatnit uvedené schopnosti v socio-geografickém prostředí, v němž se povinný nachází. Patří sem proto zejména situace na pracovním trhu (možnost uplatnění se s dosaženou kvalifikací) a míra nezaměstnanosti v daném regionu.

Na straně oprávněného, jakož i na straně povinného, je třeba zkoumat nejen odůvodněné potřeby, ale rovněž celkové majetkové poměry. Kromě toho ale „majetkovými poměry“ lze rozumět – poněkud obecně řečeno – to, „jak si povinný žije“. Tedy jaké věcné hodnoty si pořídil (kolik a jakých má automobilů, nemovitostí, popř. i lodí a letadel), jak tráví volný čas (jakým sportům se věnuje, kam jezdí na dovolenou) atp.⁹⁹

4.1.5 Specifická kritéria

Aby usnadnil rozhodovací praxi, stanovil zákonodárce upřesňující kritéria, která má brát soudce zvláště do úvahy, rozhoduje-li o výši výživného a trvání práva. Soud tak přihlíží nejen

---

⁹⁷ Rozsudek Okresního soudu v Mostě ze dne 9. 11. 2020, č. j. 33 C 90/2020-16.

⁹⁸ ŠVESTKA, Jiří. Občanský zákoník: komentář. Svazek II, (§ 655 až 975). Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014, XVII, 731 s. (§ 760).

⁹⁹ Tamtéž.

k majetkovým poměrům povinného a k odůvodněným potřebám oprávněného, ale má napříště zkoumat další zákonem vytčené skutečnosti.¹⁰⁰

Mezi specifická kritéria řadíme délku manželství a časový odstup od rozvodu, možnost zajistit si přiměřené zaměstnání, dále zda si mohl rozvedený manžel zajistit výživu hospodařením s vlastním majetkem, zda se podílel za trvání manželství na péči o rodinnou domácnost, zda se vůči bývalému manželovi nebo osobě mu blízké nedopustil činu povahy trestného činu, či zda není dán jiný obdobně závažný důvod.¹⁰¹

K prvnímu kritériu, tedy délce manželství a časovému odstupu od rozvodu je nutno uvést, že soud bere kumulativně na zřetel skutečnost, jak dlouho rozvedené manželství trvalo a jak dlouho je rozvedeno, a to nejenom při úvaze o výši výživného, ale rovněž při úvaze, zda má být výživné vůbec přiznáno.¹⁰² Jeví se jako vhodné diferencovat mezi manželstvím déletrvajícím, kupříkladu 20 let a více, kdy společné soužití manželů vytvořilo určitý stabilní ekonomicko-sociální rámec pro uspokojování potřeb a manželstvími kratšími.¹⁰³ Soud tedy může zamítnout žalobu o výživné, vezme-li v úvahu krátkodobost mladého manželství, kde příčinou rozvratu byl nesoulad zájmů a povah či neuvážený vstup do manželství a současně zde není péče o společné dítě útlého věku.¹⁰⁴

Skutečnost, že v určité (přiměřené) době po rozvodu si rozvedený manžel neopatřil přiměřené zaměstnání, přestože mu v tom nebránila závažná překážka, je typicky skutečností, ze které lze usuzovat na rozpor s dobrými mravy. Naopak by však oprávněnému rozvedenému manželovi nemělo být kladeno k tíži, pokud určitou dobu po rozvodu ztratí zaměstnání (např. z organizačních důvodů, nikoliv že dostane výpověď z pracovního poměru pro porušování pracovních povinností) a s ohledem na svůj věk nebo zdravotní stav má jen velmi omezené možnosti na trhu práce.¹⁰⁵ I u rozvedených manželů však platí, že pokud rodič pečuje o nezletilé dítě do čtyř let věku, nemůže ho druhý rodič nutit, aby ukončil rodičovskou dovolenou a nastoupil do práce.¹⁰⁶

---

¹⁰⁰ ŠVESTKA, Jiří. Občanský zákoník: komentář. Svazek II, (§ 655 až 975). Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014, XVII, 731 s. (§ 760).

¹⁰¹ Aktuální znění: zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

¹⁰² KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. In HRUŠÁKOVÁ, Milana. In WESTPHALOVÁ, Lenka (ed.) Komentář k Občanskému zákoníku- 2. díl. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 442 (§ 760 Občanského zákoníku).

¹⁰³ ŠVESTKA, Jiří. Občanský zákoník: komentář. Svazek II, (§ 655 až 975). Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014, XVII, 731 s. (§ 760).

¹⁰⁴ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. In HRUŠÁKOVÁ, Milana. In WESTPHALOVÁ, Lenka (ed.) Komentář k Občanskému zákoníku- 2. díl. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 442 (§ 760 Občanského zákoníku).

¹⁰⁵ Tamtéž.

¹⁰⁶ KOVÁŘOVÁ, Daniela. Vyživovací povinnost po rekodifikaci. 1. vydání. Praha: Leges, 2014. s. 68.

Třetím kritériem je, zda si rozvedený manžel mohl výživu zajistit řádným hospodařením s vlastním majetkem. Bylo by zcela jistě nespravedlivé, kdyby jeden rozvedený manžel byl zavázán přispívat na výživu druhému rozvedenému manželu, který o svůj majetek přišel v důsledku marnotratného života či riskantních obchodních operací.¹⁰⁷

V literatuře byl již v osmdesátých letech minulého století vysloven názor, že rozvedený manžel (povinný) by neměl být nucen rozprodávat a zpeněžovat svůj majetek, který mu slouží k zajištění jeho přiměřeného životního standardu. Analogické kritérium by mělo platit i pro řádně hospodařícího manžela (oprávněného). Naopak přimět oprávněného manžela, aby prodal zbytečnou věc, a částečně tak kryl své vyživovací potřeby, se nemravným nejeví.¹⁰⁸

Další podmínkou přiznání výživného na rozvedeného manžela je, že nesmí být v rozporu s dobrými mravy. Skutečností, kdy by bylo přiznání výživného v rozporu s dobrými mravy je kupříkladu, že oprávněný manžel způsobil svých chováním rozpad manželství a na rozvodu trval i přes odmítavé stanovisko povinného manžela. Z judikatury pak vyplývá, že pokud rozvedený manžel přijde o pracovní příležitost z důvodu vlastní trestné činnosti, je přiznání výživného v rozporu s dobrými mravy, neboť si neschopnost sám sebe uživit přivodil svým jednáním sám. Rovněž dopustil-li se bývalý manžel vůči druhému manželovi jednání, které naplňuje znaky domácího násilí, nemá právo na výživné, ač by jinak podmínky přiznání práva na výživné splňoval.¹⁰⁹

4.1.6 Dohoda manželů a odbytné

Jak vyplývá z důvodové zprávy, zásadně se předpokládá, že se manželé, resp. bývalí manželé na vyživovací povinnosti dohodnou, a to nejen pokud jde o její rozsah, ale také, pokud se jedná o způsob jejího plnění. Vyživovací povinnost může být plněna jako důchod (dávky) nebo jako tzv. odstupné, totiž v podobě jednorázového plnění (bez ohledu na to, zda bude plněno ve splátkách, po částech, anebo skutečně jediným konáním, totiž dáním).¹¹⁰

Forma dohody není zákonem stanovena, s výjimkou dohody, která by byla uzavírána za účelem splnění podmínek nesporného rozvodu. V takovém případě by smlouva musela být uzavřena v písemné formě a podpisy na ní by musely být úředně ověřeny.¹¹¹ Z časového

---

¹⁰⁷ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. In HRUŠÁKOVÁ, Milana. In WESTPHALOVÁ, Lenka (ed.) Komentář k Občanskému zákoníku- 2. díl. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 442 (§ 760 Občanského zákoníku).

¹⁰⁸ ŠVESTKA, Jiří. Občanský zákoník: komentář. Svazek II, (§ 655 až 975). Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014, XVII, 731 s. (§ 760).

¹⁰⁹ KOVÁŘOVÁ, Daniela. Vyživovací povinnost po rekodifikaci. 1. vydání. Praha: Leges, 2014. s. 69.

¹¹⁰ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

¹¹¹ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. In HRUŠÁKOVÁ, Milana. In WESTPHALOVÁ, Lenka (ed.) Komentář k Občanskému zákoníku- 2. díl. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 445 (§ 761 Občanského zákoníku).

hlediska pak přicházejí do úvahy dvě modalita takové dohody. Může jít o dohodu uzavřenou za trvání manželství, která bude účinná až okamžikem rozvodu, anebo o dohodu uzavřenou mezi bývalými manžely.¹¹²

Manželé se mohou dohodnout nejen na konkrétní výši výživného, ale i na způsobu jeho poskytování. Manželé, popř. rozvedení manželé se tak mohou dohodnout i na výši pravidelných plateb výživného, které nemusí být vždy měsíční platbou. Také je možné uzavřít dohodu o tom, že výživné bude poskytováno jiným způsobem než plněním v penězích, např. může jít o plnění v naturáliích, případně umožnění užívání věci, která je ve vlastnictví druhého manžela. Z dikce zákona rovněž vyplývá, že manželé by se mohli dohodnout i na částce výživného, která nebude odpovídat pojmu přiměřený rozsah. Může se tak jednat o částku, která by při soudním rozhodování mohla přesáhnout pojem přiměřené výživy ve smyslu ustálené judikatury soudu, který ve věci rozhoduje, ale může se jednat i o částku nižší.¹¹³

Právu na výživné lze též jednorázově vyhovět poskytnutím určité částky, kterou stávající úprava nazývá odbytným. Tím se rozumí částka, na které se strany dohodly s tím, že pokrývá právo na výživné v plném rozsahu. Splnit odbytné lze rovněž vícero způsoby. Povaze odbytného bude především odpovídat splnění naráz dojednanou částkou, ale vyloučeno není ani plnění odbytného ve splátkách (závisí na dohodě manželů). Právo na výživné rozvedeného manžela poskytnutím odbytného zanikne.¹¹⁴

4.1.7 Sankční výživné

V ustanovení § 762 OZ je zakotven speciální druh výživného mezi rozvedenými manžely, tzv. sankční výživné, které přinesla do českého rodinného práva velká novela Zákona o rodině. Ustanovení § 762 OZ stanoví: „*Nedohodnou-li se manželé nebo rozvedení manželé o výživném, může manžel, který rozvrat manželství převážně nezapříčinil nebo s rozvodem nesouhlasil a kterému byla rozvodem způsobena závažná újma, navrhnout, aby soud stanovil vyživovací povinnost bývalého manžela i v takovém rozsahu, který zajistí, aby rozvedení manželé měli v zásadě stejnou životní úroveň. Právo rozvedeného manžela na výživné lze v tomto případě považovat za důvodné jen po dobu okolnostem přiměřenou, nejdéle však po dobu tří let od rozvodu.*“¹¹⁵

---

¹¹² ŠVESTKA, Jiří. Občanský zákoník: komentář. Svazek II, (§ 655 až 975). Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014, XVII, 731 s. (§ 761).

¹¹³ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. In HRUŠÁKOVÁ, Milana. In WESTPHALOVÁ, Lenka (ed.) Komentář k Občanskému zákoníku- 2. díl. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 444 (§ 761 Občanského zákoníku).

¹¹⁴ Tamtéž, s. 445.

¹¹⁵ Aktuální znění: zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, § 762.

Z výše citovaného ustanovení plyne pro přiznání sankčního výživného několik předpokladů. Nejprve musí být splněno, že se manželé či rozvedení manželé nedohodli na výživném, dále že rozvedený manžel, který výživné požaduje, rozvrat manželství převážně nezpříčinil nebo s rozvodem nesouhlasil a v neposlední řadě, že rozvodem mu byla způsobena závažná újma.¹¹⁶

Označení sankční výživné není zcela přesné, neboť sankční povahu bude mít pouze v případě, že bude prokázáno, že druhý manžel způsobil oprávněnému závažnou újmu tím, že proti jeho vůli došlo k rozvodu manželství, přičemž oprávněný se na rozvratu manželství převážně nepodílel. Je však možné, aby rozvrat manželství vznikl také z objektivních příčin, neboť skutečnost, že zákon definuje oprávněného manžela jako toho, kdo rozvrat manželství nezpůsobil, neznamená, že ho způsobil druhý manžel.¹¹⁷

Pojem závažná újma je chápán široce a lze pod něj zahrnout nejen újmu ekonomickou (materiální, příjmovou) a morální, ale i újmu ryze osobní (citovou, emoční, psychickou i sociální). Nutno si rovněž povšimnou rozdílů ve formulaci v ustanovení § 755 odst. 2 OZ písm. b), dle kterého musí manžel prokázat zvlášť závažnou újmu, naopak při uplatňování práva na výživné postačuje prokázat toliko existenci újmy závažné. To nasvědčuje závěru, že jde o dvě samostatně působící konstrukce, kdy aplikace jedné, nepodmiňuje aplikaci druhé.¹¹⁸

Na rozdíl od výživného rozvedeného manžela se pro uplatnění sankčního výživného nutně nevyžaduje prokázání stavu odkázanosti na výživu (tzv. potřebnost).¹¹⁹ Sankční výživné se pak od běžného liší rovněž v rozsahu, neboť v případě sankčního výživného může být výše vyživovací povinnosti druhého manžela stanovena až do výše vyživovací povinnosti manžela za trvání manželství, tedy až do výše stejné životní úrovně.¹²⁰

Na rozdíl od výživného rozvedeného manžela dle ustanovení § 760 OZ, je tzv. sankční výživné dle ustanovení § 762 OZ omezeno jen na určitou dobu, a to dobu okolnostem přiměřenou, kdy tato je ještě omezena na dobu tří let od právní moci rozsudku o rozvodu. Podle důvodové zprávy „není nezbytné, aby sankční výživné pokrývalo celé tříleté období. Nicméně je vždy třeba, aby soud rozhodující o sankčním výživném určil dobu jeho poskytování (to mj.

---

¹¹⁶ KOVÁŘOVÁ, Daniela. Vyživovací povinnost po rekodifikaci. 1. vydání. Praha: Leges, 2014. s. 70.

¹¹⁷ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. In HRUŠÁKOVÁ, Milana. In WESTPHALOVÁ, Lenka (ed.) Komentář k Občanskému zákoníku- 2. díl. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 446 (§ 762 Občanského zákoníku).

¹¹⁸ ŠVESTKA, Jiří. Občanský zákoník: komentář. Svazek II, (§ 655 až 975). Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014, XVII, 731 s. (§ 760).

¹¹⁹ Tamtéž.

¹²⁰ FRANCOVÁ, M. In DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ, J. Rozvody, rozchody a zánik partnerství. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2020, s. 42.

znamená, že po uplynutí této doby je oprávněný nucen znovu žalovat o „standardní“ výživné, které lze pak přiznat ode dne podání žaloby)“

V případě, kdy by i po uplynutí doby stanovené soudním rozhodnutím potřebný manžel nebyl nadále schopen sám se živit, nic nebrání tomu, aby soud znovu o výživném rozvedeného manžela rozhodoval. Bude však již rozhodovat o přiměřeném výživném za podmínek § 760 OZ. Z důvodové zprávy se pak podává: „Vzhledem k tomu, že přiznání sankčního výživného vždy záleží na úvaze soudu (ten posoudí především sociální a mravní důvodnost žádání), není rozhodné, jakou argumentaci manžel, proti jehož vůli k rozvodu došlo, konkrétně (v rozvodovém řízení) použil, zejména zda totiž výslovně poukazoval (popřípadě vůbec mohl poukazovat) na svou nepříznivou životní situaci, anebo zda i bez této argumentace bylo z jiných skutečností zřejmé, že mu zvlášť závažná újma v důsledku případného rozvodu skutečně hrozí.“¹²¹

Jsou-li splněny zákonem stanovené předpoklady, je možno aplikovat úpravu sankčního výživného i na případy, kdy manželství bylo rozvedeno podle § 755 OZ (rozvod se zjišťováním příčin rozvratu), neboť předpoklady vzniku práva na sankční výživné jsou formulovány samostatně a odchylně, tj. nezávisle na zákonných předpokladech tzv. ztíženého rozvodu podle § 755 odst. 2 písm. b) OZ. Naopak v případech rozvodu bez zjišťování příčin rozvratu (§ 757 OZ) je úvaha o sankčním výživném vyloučena, jelikož manželství bylo rozvedeno za konsenzu obou manželů o existenci rozvratu a soud jeho příčiny nezjišťoval ani nehodnotil (tj. oba manželé s rozvodem souhlasili). Opačný přístup by byl v rozporu s dikcí § 762 OZ („s rozvodem nesouhlasil“).¹²²

Sankční výživné je pak v souladu s ustanovením § 762 odst. 2 OZ vyloučeno v případě, kdy se bývalý manžel dopustí vůči druhému manželovi jednání, které naplňuje znaky domácího násilí.¹²³ Domácí násilí bývá v odborných publikacích definováno jako fyzické, psychické anebo sexuální násilí mezi blízkými osobami, ke kterému dochází opakovaně v jejich soukromí a tím skrytě mimo kontrolu veřejnosti, přičemž intenzita násilných incidentů se stupňuje a vede ke ztrátě schopností včas tyto incidenty zastavit a efektivně vyřešit narušený vztah. Formulace zvolená v předmětném ustanovení občanského zákoníku nicméně naznačuje, že nemusí jít o odsouzení pro trestný čin této povahy, postačuje, pokud jednání naplňuje znaky domácího násilí.¹²⁴

---

¹²¹ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. In HRUŠÁKOVÁ, Milana. In WESTPHALOVÁ, Lenka (ed.) Komentář k Občanskému zákoníku- 2. díl. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 447 (§ 762 Občanského zákoníku).

¹²² ŠVESTKA, Jiří. Občanský zákoník: komentář. Svazek II, (§ 655 až 975). Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014, XVII, 731 s. (§ 762).

¹²³ Aktuální znění: zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

¹²⁴ ŠVESTKA, Jiří. Občanský zákoník: komentář. Svazek II, (§ 655 až 975). Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014, XVII, 731 s. (§ 762).

4.2 Procesněprávní aspekty

Nedohodnou-li se bývalí manželé na výživném, rozhodne soud na návrh některého z nich. Jedná se o řízení sporné, které se řídí občanským soudním řádem, přičemž žádné výjimky pro řízení o výživném rozvedeného manžela z obecné úpravy sporného řízení nejsou stanoveny.

Jedná se dále o řízení návrhové, přičemž navrhovatel v řízení označený jako žalobce, je osvobozen od placení soudního poplatku, kdy v případě úspěchu uhradí soudní poplatek žalovaný rozvedený manžel.¹²⁵

Soud při určení výživného přihlédne k odůvodněným potřebám oprávněného a ke schopnostem, možnostem a majetkovým poměrům povinného a k dalším kritériím, která byla představena výše. Smyslem soudcovy úvahy zde je zjistit celkové majetkové poměry oprávněného, tj. jaký má majetek, jakého je druhu, k jakému účelu slouží, jaké výhody a finanční výnosy z něj plynou, zda se např. nevzdal bez důležitého důvodu svého zaměstnání, výdělečné činnosti či majetkového prospěchu, nebo zda nepodstupuje nepřiměřená majetková rizika atp. To vše proto, aby jím stanovované povinnosti vyživovat přiměřeně rozvedeného manžela korespondovala skutečná, spravedlivá (důvodná) potřeba na straně oprávněného.¹²⁶

Soud je ve smyslu ustanovení § 153 OSŘ vázán návrhem oprávněného a nemůže překročit návrh co do výše, ani co do doby hrazení výživného.¹²⁷ Rozsudek ukládající povinnost plnit výživné je předběžně vykonatelný podle ustanovení § 162 OSŘ.

I v případě výživného rozvedeného manžela platí, že pokud by se podstatně změnila okolnosti rozhodující pro výši a další trvání výživného, lze rozsudek odkazující na plnění na návrh změnit. Změna rozsudku je přípustná od doby, kdy došlo ke změně poměrů, avšak nejdříve od podání návrhu na zahájení řízení oprávněným nebo povinným.¹²⁸

Výživné pro rozvedeného manžela stanoví soud nejčastěji v měsíčních splátkách jako pravidelně opakující se částku. Vzhledem k tomu, že se jedná o řízení návrhové, může soud přiznat výživné nejdříve ode dne podání žaloby. Nejdříve je pak možno o výživné žádat po právní moci rozsudku o rozvodu manželství účastníků, naopak nejzazší doba návrhu není stanovena, s výjimkou sankčního výživného. Výživné v jednorázové finanční částce lze stanovit pouze na základě písemné dohody, nikoli rozhodnutím soudu.¹²⁹

---

¹²⁵ KOVÁŘOVÁ, Daniela. Vyživovací povinnost po rekodifikaci. 1. vydání. Praha: Leges, 2014. s. 67.

¹²⁶ ŠVESTKA, Jiří. Občanský zákoník: komentář. Svazek II, (§ 655 až 975). Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014, XVII, 731 s. (§ 760).

¹²⁷ KOVÁŘOVÁ, Daniela. Vyživovací povinnost po rekodifikaci. 1. vydání. Praha: Leges, 2014. s. 70.

¹²⁸ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. In HRUŠÁKOVÁ, Milana. In WESTPHALOVÁ, Lenka (ed.) Komentář k Občanskému zákoníku- 2. díl. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 443 (§ 760 Občanského zákoníku).

¹²⁹ KOVÁŘOVÁ, Daniela. Vyživovací povinnost po rekodifikaci. 1. vydání. Praha: Leges, 2014. s. 71.

4.3 Vznik, trvání a zánik výživného

Výživné rozvedeného manžela je i nadále chápáno jako samostatné právo, jehož vznik (rozsah a způsob plnění), změna a zánik nijak neodvisí od vyživovací povinnosti manželů (byť soudem určené), ani není jejím právním následkem či pokračováním. Předpoklady pro jeho přiznání je proto třeba zkoumat vždy až po zániku manželství rozvodem.¹³⁰ Vznik výživného rozvedeného manžela je možný až k okamžiku právní moci rozsudku o rozvodu manželství.

Právo na výživné zanikne, jestliže oprávněný manžel uzavře nové manželství, vstoupí do registrovaného partnerství nebo povinný manžel zemře. Nebylo by spravedlivé, aby právo na výživné rozvedeného manžela přetrvávalo i v době, kdy již oprávněný manžel uzavřel nové manželství. Vyživovací povinnost k rozvedenému manželovi nemá charakter renty, ale slouží pouze k řešení důsledků zániku manželství. Je věcí oprávněného manžela, čemu „dá přednost“, zda zájmu na materiálním zajištění plynoucím z předchozího manželství nebo novým, snad spíše citovým vazbám. Dá-li manžel přednost novému statusovému poměru, nastupuje vzájemná vyživovací povinnost v novém manželství podle § 697 OZ.¹³¹

Pokud rozvedený manžel nevstoupí do nového manželství, ale bude dlouhodobě žít v nesezdaném soužití, zejména bude-li vedena společná domácnost, měl by soud při stanovení výše výživného k této okolnosti přihlédnout, byť sama o sobě účinky jako vstup do manželství nemá. Může se však na straně oprávněného manžela projevit snížením oprávněných potřeb, výjimečně by mohlo být přiznání výživného v takovém případě dokonce v rozporu s dobrými mravy nebo by mohlo být považováno za zneužití práva ve smyslu § 8 OZ, který stanoví, že zjevné zneužití práva nepožívá právní ochrany.¹³²

Po smrti povinného manžela nepřechází automaticky povinnost platit výživné na potomky, nicméně z jiných ustanovení zákona vyplývá vzájemná vyživovací povinnost mezi rodiči a dětmi a dalšími příbuznými. Právo na výživné pak také zaniká poskytnutím jednorázové částky na základě písemné dohody. Jak již bylo uvedeno výše v této práci, rozvedení manželé se totiž mohou v rámci vypořádání společného jmění manželů dohodnout na tom, že jeden z manželů vyplatí druhému manželovi jednorázové částku představující výživné rozvedeného manžela či příspěvek na výživu. Přijetím jednorázové částky pak zaniká právo rozvedeného manžela požadovat výživné u soudu.¹³³

---

¹³⁰ ŠVESTKA, Jiří. Občanský zákoník: komentář. Svazek II, (§ 655 až 975). Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014, XVII, 731 s. (§ 760).

¹³¹ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. In HRUŠÁKOVÁ, Milana. In WESTPHALOVÁ, Lenka (ed.) Komentář k Občanskému zákoníku- 2. díl. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 447, 448 (§ 763 Občanského zákoníku).

¹³² Tamtéž.

¹³³ KOVÁŘOVÁ, Daniela. Vyživovací povinnost po rekonstrukci. 1. vydání. Praha: Leges, 2014. s. 72.

5. Srovnání vyživovací povinnosti v České republice a v zahraničí

5.1 Slovensko

5.1.1 Výživné obecně

Úprava vyživovací povinnosti na Slovensku vychází ze stejných kořenů, jako ta česká, neboť je nutné mít na paměti, že země tvořily do konce roku 1992 jedno společenství. Po rozpadu se pak oba státy snažily o zachování právní kontinuity, a proto slovenský právní řád převzal zákon č. 94/1964 Sb., o rodině. Tento zákon platil na Slovensku, ač v novelizovaném znění, až do roku 2005, kdy byl přijat nový zákon č. 36/2005 Z. z. o rodině. Právě v tomto zákoně pak nalezneme slovenskou úpravu vyživovací povinnosti, a to konkrétně v třetí části, která nese název „Výživné“.

Slovenská právní úprava rozeznává vyživovací povinnost rodičů k dětem, vyživovací povinnost dětí k rodičům, vyživovací povinnost mezi dalšími příbuznými, vyživovací povinnost mezi manžely, příspěvek na výživu rozvedeného manžela a příspěvek na výživu a úhradu některých nákladů neprovdané matky.

Ani slovenský právní řád neobsahuje legální definici pojmu výživné. V právní teorii i soudní praxi je však pojem poměrně jednoznačný. Jedná se o povinnost plnit si na základě příslušných rodinných vztahů majetkové závazky mezi oprávněnou a povinnou osobou.¹³⁴

Při určování výživného neexistují žádné oficiální či neoficiální matematické pomůcky či tabulky a soudní praxe se snaží tuto skutečnost překonávat specializací soudců v tzv. „poručnické agendě“. ¹³⁵ U výživného není stanovena ani horní, ani spodní hranice s výjimkou výživného rodičů k dětem, kde zákonodárce stanovuje minimální výši výživného ve výši 30 % ze životního minima určeného pro dítě speciálním zákonem.

Výživné pak není možné přiznat, pokud by bylo v rozporu s dobrými mravy s výjimkou výživného pro nezletilé dítě. Zde se totiž projevuje zvýšená ochrana nezletilých dětí, pro které není kritérium dobrých mravů rozhodující.¹³⁶

5.1.2 Vyživovací povinnost mezi manžely

Úprava vyživovací povinnosti mezi manžely se nachází v jediném v ustanovení, a to § 71 slovenského zákona o rodině, jehož znění odpovídá ustanovení § 91 dnes již neplatného Zákona

---

¹³⁴ ŠMÍD, Ondřej a kol. Výživné. Praha: Leges, 2017, s. 233.

¹³⁵ Tamtéž, s. 234.

¹³⁶ Tamtéž, s. 235.

o rodině. Ustanovení § 71 slovenského zákona o rodině stanoví: „*Manželia majú vzájomnú vyživovaciu povinnosť. Ak jeden z manželov túto povinnosť neplní, súd na návrh niektorého z nich určí jej rozsah tak, aby životná úroveň oboch manželov bola v zásade rovnaká. Pri rozhodovaní o určení rozsahu vyživovacej povinnosti súd prihliadne na starostlivosť o domácnosť.*“¹³⁷

Prvním předpokladem výživného mezi manžely je samozřejmě uzavření manželství, neboť vyživovací povinnost nevzniká mezi druhem a družkou. Dalším předpokladem je pak rozdílná životní úroveň manželů. Kritéria posouzení stejné životní úrovně manželů však ustanovení neobsahuje. Jediné, co soudu stanoví je přihlídnout k péči o společnou domácnost. Na rozdíl od jiných vyživovacích povinností se pak nevyžaduje splnění podmínky odkázanosti na výživu. Posledním předpokladem je pak soulad s dobrými mravy.

Stejně jako česká právní úprava, i ta slovenská vychází z toho, že výživné bude manžely plněno dobrovolně. V opačném případě pak může být zahájeno řízení o určení výživného, které se bude řídit zákonem č. 99/1963 Z. z., občiansky súdny poriadok.

Z hlediska hierarchie vyživovacích povinností má ta mezi manžely absolutní prioritu. Manželé rovněž mají jako jediní povinnost udržovat si vzájemně v zásadě stejnou životní úroveň.¹³⁸

5.1.3 Vyživovací povinnost mezi rozvedenými manžely

Vyživovací povinnost je mezi rozvedenými manžely je na Slovensku pojmenovaná jako „Príspevok“ na výživu rozvedeného manžela. Toto pojmenování má historický kontext, když společnost v minulosti nahlížela na rozvod manželství i jako na majetkovou újmu a zkoumala zavinění rozvratu.¹³⁹

Ustanovení § 72 odst. 1 slovenského zákona o rodině stanoví, že: „*Rozvedený manžel, ktorý nie je schopný sám sa žiť, môže žiadať od bývalého manžela, aby mu prispieval na primeranú výživu podľa svojich schopností, možností a majetkových pomerov.*“¹⁴⁰

Zákonodárce ve výše citovaném ustanovení formuluje základní předpoklady tohoto příspěvku, a to pravomocný rozvod manželství a neschopnost jednoho z manželů sám se žít.

Odlišností slovenské úpravy od české je pak časové omezení příspěvku na výživu rozvedeného manžela, který je dle slovenské právní úpravy možno přiznat pouze po dobu pěti

¹³⁷ Aktuální znění: zákon č. 36/2005 Z. z., o rodine.

¹³⁸ ŠMÍD, Ondřej a kol. Výživné. Praha: Leges, 2017, s. 242.

¹³⁹ Tamtéž.

¹⁴⁰ Aktuální znění: zákon č. 36/2005 Z. z., o rodine.

let od právní moci rozhodnutí o rozvodu. Výjimečně pak může být tato doba prodloužena, pokud by rozvedený manžel, kterému soud příspěvek přiznal, nebyl z objektivních důvodů schopen sám se živit ani po uplynutí této doby. Zejména jedná-li se o manžela, kterému bylo v řízení o rozvod svěřeno do péče dítě s dlouhodobě nepříznivým zdravotním stavem, nebo manžela, která má sám dlouhodobě nepříznivý zdravotní stav vyžadující soustavnou péči.¹⁴¹ Oproti české úpravě pak v té slovenské zcela absentuje úprava sankčního výživného.

Stejně jako v české právní úpravě pak výživné zaniká uzavřením nového manželství či smrtí jednoho z manželů.

5.2 Německo

5.2.1 Výživné obecně

Srovnání české právní úpravy s německou jsem zvolila, neboť mám za to, že právě německá právní úprava je pro český právní řád důležitá, když sloužila jako významný inspirační zdroj při rekodifikaci občanského práva.

Pokud jde o obecnou právní úpravu rodinného práva v Německu, je její jádro obsaženo v zákoně č. 2321/1896 Bürgerliches Gesetzbuch ze dne 18. 8. 1896. Tento je pak doplněn dalšími speciálními zákony, jako například zákonem o řízení ve věcech rodinných.

Kromě vyživovací povinnosti mezi manžely a mezi rozvedenými manžely zakotvuje německá právní úprava ještě výživné příbuzných v řadě přímé, a to v ustanovení § 1601 BGB.¹⁴² Hned v následujícím ustanovení pak německý občanský zákoník stanoví, že vyživovací povinnost má pouze osoba, která je schopna živit sama sebe. Co se týče svobodných nezletilých dětí, tyto mohou výživné od rodičů požadovat v situaci, kdy příjem z jejich výdělečné činnosti z práce nebo majetku není pro jejich výživu dostatečný.¹⁴³

Německý občanský zákoník také obsahuje prioritu jednotlivých druhů vyživovacích povinností pro případ, že je zde více než jedna osoba, která má nárok na výživné a osoba, která má povinnost výživné platit není schopna platit všem. První místo zauímají nezletilé svobodné děti, dále pak rodiče, kteří mají právo požadovat výživné za péči o dítě a manželé a rozvedení manželé v dlouholetém manželství. Na třetím místě jsou manželé a rozvedení manželé, kteří

---

¹⁴¹ Aktuální znění: zákon č. 36/2005 Z. z., o rodině.

¹⁴² Aktuální znění: zákon č. 2321/1896 Bürgerliches Gesetzbuch ze dne 18. 8. 1896, § 1601

¹⁴³ Tamtéž., § 1602, § 1603.

nesplňují podmínky dlouholetého manželství. Dále ostatní děti a na pátém místě vnuci a vnučky a vzdálenější potomci, dále rodiče a na posledním místě pak vzdálenější předci.¹⁴⁴

5.2.2 Vyživovací povinnost mezi manžely

Stejně jako v České republice mají i v Německu manželé vzájemnou vyživovací povinnost, jejíž úpravu nalezneme v ustanovení § 1360 a následující německého občanského zákoníku. Toto ustanovení uvádí, že manželé mají vzájemnou povinnost vyživovat rodinu prostřednictvím své práce a majetku. Pokud je vedením domácnosti pověřen jeden z manželů, vykonává tento svou povinnost přispívat na výživu rodiny právě prostřednictvím péče o domácnost.¹⁴⁵

Ustanovení § 1360a odst. 1 BGB stanoví rozsah vyživovací povinnosti mezi manžely a říká, že přiměřené výživné rodiny zahrnuje vše, co je potřeba, s ohledem na majetkové potřeby manželů, k zaplacení nákladů na domácnost a k uspokojení osobních potřeb manželů a potřeb dětí, které mají nárok na výživné.¹⁴⁶ V situaci, kdy jeden z manželů přispívá na výživu rodiny více, než je povinen, má se v pochybnostech za to, že nemá v úmyslu po druhém požadovat náhradu.¹⁴⁷

Zajímavostí německé úpravy je pak ustanovení § 1360a odst. 4 BGB, které zakotvuje, že pokud není manžel schopen nést náklady soudního řízení, které se týká jeho osobní věci, je druhý manžel povinen mu tyto náklady uhradit za předpokladu, že je to spravedlivé. Totéž pak platí i pro obhajobu v trestním řízení, ve kterém je manžel obžalovaným.¹⁴⁸

Německý občanský zákoník pak pamatuje i na situaci, kdy žijí manželé odděleně. V takovém případě může jeden z manželů od druhého požadovat výživné v přiměřené výši s ohledem na životní úroveň, příjmy a majetek manželů.¹⁴⁹

5.2.3 Vyživovací povinnost mezi rozvedenými manžely

Vyživovací povinnost mezi rozvedenými manžely upravuje německý občanský zákoník v ustanoveních § 1569 až § 1586 BGB. Ustanovení § 1569 BGB stanoví, že po rozvodu je

---

¹⁴⁴ Aktuální znění: zákon č. 2321/1896 Bürgerliches Gesetzbuch ze dne 18. 8. 1896, § 1609.

¹⁴⁵ Tamtéž, § 1569.

¹⁴⁶ Tamtéž, § 1360a.

¹⁴⁷ Tamtéž, § 1360b.

¹⁴⁸ Tamtéž, § 1360a.

¹⁴⁹ Tamtéž, § 1361.

každý z manželů odpovědný za zajištění vlastního výživného. Pokud toho není schopen, má nárok na výživné po druhém manželovi ale pouze za stanovených podmínek.¹⁵⁰

V následujících ustanoveních pak německý občanský zákoník uvádí důvody, pro které může rozvedený manžel výživné žádat. Prvním důvodem výživného je péče o dítě, kdy na výživné za péči o dítě má rozvedený manžel nárok tehdy, pokud od něj nelze kvůli péči nebo výchově společného dítěte očekávat výdělečnou činnost.¹⁵¹

Další je výživné kvůli věku, pokud v okamžiku rozvodu, ukončení péče nebo výchovy společného dítěte nebo v okamžiku odpadnutí předpokladů pro nárok na výživné dle ust. § 1572 a ust. § 1573 BGB již nelze od oprávněného manžela očekávat výdělečnou činnost.¹⁵²

Třetím důvodem je nemoc či vada nebo slabost tělesných nebo duševních sil oprávněného manžela pro kterou od něj nelze očekávat výdělečnou činnost.¹⁵³

Dále pak německý občanský zákoník zakotvuje výživné až do dosažení adekvátní (přiměřené) výdělečné činnosti, pokud není dán žádný z výše uvedených důvodů. Nárok na výživné má oprávněný manžel po dobu, po kterou se mu po rozvodu nedaří obstarat adekvátní výdělečnou činnost, nebo když dříve nalezenou práci nezaviněně ztratil. Pokud by příjem oprávněného manžela nedosahoval dostatečné výše, je možné požadovat po druhém rozdíl mezi příjmem a plnou výši výživného.¹⁵⁴

V ustanovení § 1574 odst. 2 BGB pak německý občanský zákoník vysvětluje, co se rozumí adekvátní výdělečnou činností. Je to taková, která odpovídá vzdělání, dovednostem, předchozímu zaměstnání, věku a zdravotnímu stavu rozvedeného manžela, jakož i životnímu standartu v manželství, a to s ohledem na délku manželství a délku výchovy společného dítěte.

Německý občanský zákoník obsahuje i negativní klauzuli ekvity, podle které lze nárok na výživné odepřít, i když by jinak pro jeho přiznání byly zákonné předpoklady, či poskytování výživného časově omezit, byl-li oprávněný uznán vinným ze spáchání úmyslného trestného činu proti povinnému nebo jeho blízkým, pokud si oprávněný svoji potřebnost zavinil sám, neplnil po delší dobu v manželství svou vyživovací povinnost, úmyslně nedbal závažných majetkových zájmů povinného a nebo žije ve stabilním společenství, tedy zejména pokud žije s jiným partnerem. Dále německý občanský zákoník obsahuje tzv. generální klauzuli, kterou definuje tak, že nárok na výživné nevznikne, pokud existuje i jiný případ než vyjmenovaný,

---

¹⁵⁰ Aktuální znění: zákon č. 2321/1896 Bürgerliches Gesetzbuch ze dne 18. 8. 1896, § 1569.

¹⁵¹ Tamtéž, § 1570.

¹⁵² Tamtéž, § 1571.

¹⁵³ Tamtéž, § 1572.

¹⁵⁴ Tamtéž, § 1573.

který ovšem svědčí o tvrdosti v neprospěch povinného.¹⁵⁵ Česká právní úprava dobrých mravů ve vztahu k výživnému se pak inspirovala právě výše zmíněnou úpravou v německém občanském zákoníku.

Nárok na výživné rozvedeného manžela, dle německé právní úpravy existuje pouze v případě, že důvody pro jeho vznik jsou dány již během manželství. Pokud důvody nastanou později, nemusí povinný výživné hradit. Časově omezené je však jen výživné, které bylo přiznáno z důvodů rozdílu v příjmech. Při ostatních nárocích na výživné (např. výživné z důvodu stáří, nemoci) může být přiznání výživného omezeno jen rozhodnutím soudu. Zpravidla je však výživné po rozvodu stanoveno na určitou dobu, když po jejím uplynutí je snižováno nebo zrušeno.¹⁵⁶

V německém občanském zákoníku je rovněž výslovně zakotvena povinnost manželů sdělovat si navzájem informace o svých příjmech a majetku.¹⁵⁷ V české právní úpravě je to na rozdíl do německé zakotveno nikoli jako povinnost, ale jako právo jednoho manžela, aby mu druhý sdělil údaje o svých příjmech a stavu svého jmění, jak již bylo přiblíženo výše v této práci.

Rozsah vyživovací povinnosti mezi manžely je dán práceschopností osoby povinné a potřebností osoby oprávněné. Výše výživného se určuje podle „životních podmínek během manželství“. Tímto se rozumí určitá životní úroveň za trvání manželství. Životní podmínky během manželství nejsou dány individuálními návyky rozvedených manželů, ale spíše aktuálním a dostupným příjmem manželů. Výživné se hradí obvykle v pravidelných splátkách každý měsíc předem. Pokud by nastala výjimečná potřeba výživného (např. následkem nemoci), může být výživné požadováno i za minulost.¹⁵⁸

Trvání vyživovací povinnosti není omezeno, vyživovací povinnost tedy může trvat delší dobu. Podle Nejvyššího soudu může být výživné přiznáno po dobu života, pokud trvá potřeba oprávněného a schopnost povinného výživné platit.¹⁵⁹

Německá právní úprava má pak zajímavou odlišnost v případě rozvodu nového manželství oprávněného manžela. Jak již bylo uvedeno výše, jedním z důvodů zániku nároku rozvedeného manžela na výživné je v české právní úpravě právě uzavření nového manželství.

---

¹⁵⁵ MOZGOVÁ, K. Právní úpravy rozvodu a výživného mezi rozvedenými manžely v ČR a vybraných evropských státech. 2015. s. 120-123. Disertační práce. Univerzita Karlova v Praze. Právnická fakulta.

¹⁵⁶ WESTPHALOVÁ, Lenka. Rozvodová úprava a právní následky rozvodu v Německu. Právní fórum, 2006, roč.3, č.6, s. 193-203.

¹⁵⁷ Aktuální znění: Bürgerliches Gesetzbuch, § 1580.

¹⁵⁸ DIETER MARTINY. Grounds for divorce and maintenance between former spouses [online]. Ceflonline.net, October 2002 [cit. 15.3.2021]. Dostupné na <<http://ceflonline.net/wp-content/uploads/Germany-Divorce.pdf>>.

¹⁵⁹ Tamtéž.

V Německu však nárok na výživné proti dřívějšímu manželovi může vzniknout i v případě rozvodu nového manželství oprávněného, když ten není schopen pracovat z důvodů péče o dítě pocházejícího z předchozího manželství.¹⁶⁰

Co se dále týče zániku nároku na výživné, zaniká tento v Německu dále i smrtí oprávněného manžela. Smrtí povinného manžela však vyživovací povinnost nezaniká, ale přechází na dědice. Vyživovací povinnost dědice pak zanikne, jakmile zaplatí oprávněnému jednorázovou částku, která představuje podíl oprávněného manžela na dědictví v době smrti povinného manžela, pokud by manželství existovalo.¹⁶¹

Stejně jako v české právní úpravě má i v té německé v případě konkurence nároku na výživné rozvedeného manžela a nároků ostatních příbuzných prioritní postavení právě nárok rozvedeného manžela.¹⁶²

5.3 Švýcarsko

5.3.1 Výživné obecně

Švýcarská úprava rodinného práva je obsažena ve Švýcarském občanském zákoníku, který vstoupil v účinnost již 1. 1. 1912. Rodinnému právu je pak věnována část druhá tohoto zákoníku. Tato část se dělí na jednotlivé oddíly, přičemž v nich nalezneme jak úpravu vyživovací povinnosti mezi manžely a mezi rozvedenými manžely, tak úpravu vyživovací povinnosti vůči ostatním příbuzným osobám.

5.3.2 Vyživovací povinnost mezi manžely

Úprava výživného mezi manžely začíná ve švýcarském občanském zákoníku v článku 163, který stanoví, že manželé se společně starají o výživu rodiny, a to každý dle svých možností a schopností. Mají se dohodnout, jak každý z nich bude přispívat, zejména poskytováním peněz, péčí o domácnost, péčí o děti nebo podporováním druhého v jeho kariéře a podnikání. Berou při tom v úvahu jak potřeby manželství, tak i své osobní potřeby.¹⁶³

Manžel, který se stará o domácnost, pečuje o děti nebo podporuje kariéru či podnikání druhého manžela má nárok na přiměřené výživné od druhého manžela, a to pro své osobní

---

¹⁶⁰ MOZGOVÁ, K. Právní úpravy rozvodu a výživného mezi rozvedenými manžely v ČR a vybraných evropských státech. 2015. s. 120-123. Disertační práce. Univerzita Karlova v Praze. Právnická fakulta.

¹⁶¹ Tamtéž.

¹⁶² Tamtéž.

¹⁶³ Aktuální znění: Švýcarský občanský zákoník, článek 163.

potřeby. Při určování uvedeného výživného musí být vzaty v potaz osobní zdroje oprávněného manžela a potřeba zajistit rodinu, kariéru a podnikání.¹⁶⁴

Pokud jeden manžel přispěl druhému na jeho kariéru či podnikání významně více, než jak druhý přispěl na výživu rodiny, má právo požadovat přiměřenou kompenzaci. Totéž se uplatní v případě, že jeden přispívá na výživu rodiny ze svého příjmu či majetku mnohem více než je povinen.

K návrhu jednoho z manželů stanoví soud výši výživného, které má být hrazeno na výživu rodiny. Rovněž na návrh jednoho z manželů stanoví příspěvek, který má být hrazen manželů pečujícímu o domácnost, o děti či manželů, který podporuje kariéru či podnikání druhého. Výživné může být žádáno i zpětně, a to jeden rok před podáním návrhu.¹⁶⁵

5.3.3 Vyživovací povinnost mezi rozvedenými manžely

Právní úprava rozvodu je obsažena v prvním oddílu části druhé a úprava výživného rozvedených manželů v kapitole označené jako „Následky rozvodu“. Článek 125 odst. 1 SCC stanoví následující: *„Pokud od manžela nelze očekávat, že bude schopen zajistit svou vlastní výživu, včetně odpovídající úrovně důchodového zabezpečení, musí mu druhý manžel hradit přiměřený příspěvek.“*¹⁶⁶

Švýcarský občanský zákoník pak dále stanoví kritéria, ke kterým je nutno přihlížet při stanovení výše příspěvku a dobu jeho poskytování. Těmito kritérii jsou například rozdělení povinností během manželství, dále délka manželství, životní úroveň během manželství, věk a zdravotní stav manželů, příjem a majetek manželů, odborné vzdělání a kariérní vyhlídky manželů a pravděpodobné náklady na opětovné začlenění do pracovního života.¹⁶⁷ Z těchto kritérií mě nejvíce zaujalo hned to první, tedy rozdělení povinností během manželství. Mám totiž za to, že v situaci, kdy oba manželé přispívali na domácnost stejnou částkou a jeden k tomu navíc pečoval o společnou domácnost bez přičinění druhého, nebylo by spravedlivé, kdyby tento manžel měl po rozvodu hradit druhému ještě příspěvek na výživu.

Švýcarská úprava stanoví i negativní předpoklady přiznání příspěvku na výživu, kdy bude příspěvek zamítnut, snížen, a to z důvodu jeho nespravedlivosti, v případě, kdy manžel hrubě

---

¹⁶⁴ Aktuální znění: Švýcarský občanský zákoník, článek 164.

¹⁶⁵ Tamtéž, článek 173.

¹⁶⁶ Tamtéž 125.

¹⁶⁷ Tamtéž.

zanedbával svou povinnost přispívat na výživu rodiny, úmyslně způsobil vlastní nouzi nebo spáchal závažný trestný čin proti druhému manželu nebo jemu osobě blízké.¹⁶⁸

Příspěvek na výživu pak může trvat pouze po tu dobu, po kterou bude prokázána manželova neschopnost zajistit svou vlastní výživu sám.¹⁶⁹

---

¹⁶⁸ Tamtéž.

¹⁶⁹ HEINZ HAUSHEER, STEPHAN WOLF. Grounds for divorce and maintenance between former spouses [online]. Ceflonline.net, 2002 [cit. 15.3.2021]. Dostupné na <<http://ceflonline.net/wp-content/uploads/Switzerland-Divorce.pdf>>

Závěr

Ve své diplomové práci jsem se zabývala institutem vyživovací povinnosti mezi manžely a institutem vyživovací povinnosti mezi rozvedenými manžely. Tyto představují jedny z několika zákonem stanovených druhů této povinnosti. V úvodu své práce jsem se zabírala vyživovací povinností obecně, kdy jsem ji nejprve charakterizovala a poté přiblížila jednotlivé zásady a znaky, které jsou společné všem druhům výživného. V následující kapitole jsem ve stručnosti shrnula historický vývoj výživného, a to od jeho prvních zmínek až do současnosti.

Ve třetí kapitole jsem pak podrobně vymezila vyživovací povinnost mezi manžely a její jednotlivé znaky, problematické body a předpoklady jejího uplatnění. Nevynechala jsem ani relevantní judikaturu, která jednotlivé znaky a předpoklady lépe vysvětluje a přibližuje. Následně jsem se zabývala i procesní stránkou věci, neboť i přesto, že občanský zákoník vychází z toho, že výživné bude plněno dobrovolně, v praxi tomu tak často není a je nutno nárok jednoho z manželů uplatnit u soudu.

V části čtvrté následuje institut výživného mezi rozvedenými manžely, který se od výživného za trvání manželství v mnohém liší a bylo opět třeba jeho jednotlivé předpoklady a znaky rozebrat a přiblížit. Ani zde nebylo možné vynechat procesní stránku věci a rovněž i specifický druh vyživovací povinnosti mezi manžely, tzv. sankční výživné. I k této problematice jsem zapracovala příslušnou judikaturu. V průběhu práce jsem se také snažila upozornit na odlišnosti vyživovací povinnosti mezi manžely a mezi rozvedenými manžely.

Poslední kapitola se pak věnuje srovnáním vyživovací povinnosti v České republice a v zahraničí. Pro srovnání bylo vybráno Slovensko, Německo a Švýcarsko. Po tomto srovnání nutno konstatovat, že vyživovací povinnost mezi manžely a rozvedenými manžely se v těchto státech od sebe významně neliší. To se dalo očekávat zejména u Slovenska, se kterým tvořila Česká republika do roku jeden stát, a také u Německa, jehož právní úpravou se česká právní úprava inspiruje. Nutno však podotknout, že německá a švýcarská právní úprava jsou v mnohém propracovanější a detailnější než právní úprava česká, která ponechává mnoho situací otevřených pro rozhodování soudů.

Seznam použitých zdrojů

Právní předpisy:

- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád
- Zákon č. 265/1949 Sb., zákon o právu rodinném
- Zákon č. 36/2005 Z. z., o rodině
- Zákon č. 2321/1896 ze dne 18. 8. 1986, Bürgerliches Gesetzbuch
- Zákon ze dne 1. 12. 1907, Swiss Civil Code

Monografie:

- HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z. WESTPHALOVÁ, L. a kolektiv. Rodinné právo. 1. vydání. Praha: C. H. BECK, 2015, 366 s.
- KOVÁŘOVÁ, D. Rodina a výživné. Vyživovací povinnost rodičů, dětí a dalších příbuzných. Praha: Leges, 2011, 152 s.
- KOVÁŘOVÁ, Daniela. Vyživovací povinnost po rekodifikaci. 1. vydání. Praha: Leges, 2014, 168 s.
- ŠMÍD, Ondřej a kol. Výživné. Praha: Leges, 2017, 284 s.
- FRANCOVÁ, M. In DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ, J. Rozvody, rozchody a zánik partnerství. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2020, 200 s.

Vysokoškolské kvalifikační práce:

- MOZGOVÁ, K. Právní úpravy rozvodu a výživného mezi rozvedenými manžely v ČR a vybraných evropských státech. 2015. s. 120-123. Disertační práce. Univerzita Karlova v Praze. Právnická fakulta

Komentářová literatura:

- KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. In HRUŠÁKOVÁ, Milana. In WESTPHALOVÁ, Lenka (ed.) Komentář k Občanskému zákoníku- 2. díl. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, 1250 s.
- ŠVESTKA, Jiří. Občanský zákoník: komentář. Svazek II, (§ 655 až 975). Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014, XVII, 731 s.

Články a internetové zdroje:

- WESTPHALOVÁ, Lenka In SPÁČIL, Ondřej. Nová právní úprava osobních vztahů mezi manžely. Právní rozhledy, 2013, č. 6, s. 216.

- WESTPHALOVÁ, Lenka. Rozvodová úprava a právní následky rozvodu v Německu. Právní fórum, 2006, roč.3, č.6, s. 193-203
- DIETER MARTINY. Grounds for divorce and maintenance between former spouses [online]. Ceflonline.net, October 2002 [cit. 15.3.2021]. Dostupné na <<http://ceflonline.net/wp-content/uploads/Germany-Divorce.pdf>>
- HEINZ HAUSHEER, STEPHAN WOLF. Grounds for divorce and maintenance between former spouses [online]. Ceflonline.net, 2002 [cit. 15.3.2021]. Dostupné na <<http://ceflonline.net/wp-content/uploads/Switzerland-Divorce.pdf>>
- KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, TELEČ, Ivo. Výživné v novém občanském zákoníku [online]/. Bulletin-advokacie.cz [cit. 6.3.2021]. Dostupné na <<http://www.bulletin-advokacie.cz/vyzivne-v-novem-obcanskem-zakoniku>>
- Občanský zákoník. Důvodová zpráva k novému občanskému zákoníku. [online]. [cit. 15.3.2021] Dostupné z: <<http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>>

Judikatura:

- Rozsudek Okresního soudu v Bruntále ze dne 4. 1. 2021, č. j, 18 C 169/2020-48.
- Zhodnocení řízení a rozhodování soudů České socialistické republiky ve věcech vyživovací povinnosti mezi manžely a příspěvku na výživu rozvedeného manžela, projednaného a schváleného občanskoprávním kolegiem Nejvyššího soudu ČSR ze dne 19. 12. 1977, sp. zn. Cpj 36/77
- Usnesení Ústavního soudu ze dne 31. října 2016, sp. zn. I. ÚS 2822/16
- Nález Ústavního soudu ze dne 18. 4. 2018, sp. zn. III. ÚS 2324/17, bod 49
- Usnesení Ústavního soudu ze dne 30. července 2019, sp. zn. III. ÚS 2097/19
- Rozsudek krajského soudu v Ústí n. L. ze dne 16. června 1966, 7 Co 258/66
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. června 1997, sp. zn. 3 Cdon 69/96
- Nález Ústavního soudu ze dne 26. února 1998 sp. zn. II. ÚS 249/97
- Nález Ústavního soudu ze dne 15. 9. 2005, sp. zn. III. ÚS 606/04
- Rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem, sp. zn. 10 Co 23/2005
- Rozsudek Nejvyššího soudu Slovenské socialistické republiky č. 215/75
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. dubna 2004, sp. zn. 30 Cdo 2128/2003
- Rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 13. 12. 1967, sp. zn. 5 Co 425/67
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR z 28. 2. 1975, 1 Cz 5/75
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 10. 8. 1976, sp. zn. 1 Cz 55/76
- Rozsudek Okresního soudu v Mostě ze dne 9. 11. 2020, č. j. 33 C 90/2020-16

Shrnutí

Tato práce se zabývá tématem vyživovací povinnosti mezi manžely a vyživovací povinnosti mezi rozvedenými manžely. Oba instituty vycházejí ze zásady solidarity neboli zásady vzájemné pomoci manželů a ochrany slabší strany. Vyživovací povinnost mezi rozvedenými manžely je pak velmi specifický institut, jehož cílem a účelem je alespoň částečně kompenzovat nestejně ekonomické příležitosti a rozdílnou životní úroveň rozvedeného manžela, která má svůj původ v manželství.

Obsahem a cílem práce je rozbor výše zmíněných institutů včetně relevantní zákonné úpravy a judikatury, a také srovnání české právní úpravy s právní úpravou zahraniční, konkrétně s právní úpravou na Slovensku, v Německu a ve Švýcarsku.

Práce se dělí do pěti kapitol, kdy první z nich se věnuje vyživovací povinnosti obecně, její charakteristikou a zásadami, na kterých spočívá. Druhá kapitola představuje stručné shrnutí historického vývoje výživného od jeho prvopočátků až do současnosti. Stěžejní jsou poté třetí a čtvrtá kapitola, neboť jsou zaměřeny na předpoklady a znaky vyživovací povinnosti mezi manžely a vyživovací povinnosti mezi rozvedenými manžely, kdy je představena nejen hmotněprávní, ale i procesní úprava těchto institutů.

Poslední kapitola se zabývá srovnáním právní úpravy předmětných institutů v České republice a v zahraničí, kdy se u všech vybraných zemí zabývá nejprve obecně vyživovací povinností a následně pak úpravou výživného mezi manžely a mezi rozvedenými manžely. Tato část vychází zejména z občanských zákoníků těchto zemí a z reportů Komise pro evropské rodinné právo.

Summary

This master thesis aims to present a spousal maintenance and a maintenance between divorced spouses. Both derive from the principle of solidarity or the principle of mutual assistance between spouses and the protection of the weaker party. The maintenance between divorced spouses is a very specific institute that aims to partially compensate their divisive economic opportunities and different standard of living that arose from the marriage.

The paper focuses on the analysis of the above-mentioned institutes, including relevant legal regulation and judicial praxis. Moreover, the thesis draws a comparison between the Czech regulation and foreign legal regulations, namely in Slovakia, Germany and Switzerland.

The paper is divided into five parts, when the first is concerned with the maintenance obligation in general and principles upon which it is build. The second chapter consists of a brief historical overview of the origins of the maintenance obligation and its evolution up until today. The core of this thesis lies in chapters three and four, which focus on predispositions and features of spousal maintenance and maintenance between divorced spouses, with emphasis on both the substantive and procedural legal regulation.

The last chapter closes with a comparison of the presented institutes in the Czech Republic and abroad. The research within foreign legal regulations was aimed at the general provisions regarding maintenance obligation and then on the provisions regarding the spousal maintenance and maintenance between divorced spouses. This part derives especially from local civil codes and reports from the Commission on European Family Law.

Klíčová slova

rodinné právo, výživné, vyživovací povinnost mezi manžely, vyživovací povinnost mezi rozvedenými manžely, sankční výživné

Key words

family law, maintenance, maintenance between spouses, maintenance between divorced spouses, sanction maintenance